

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Olomouc 2009

Markéta DOSTÁLOVÁ

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA ŽURNALISTIKY

**ŽURNALISTÉ VÝZNAMNÍ PRO PRVNÍ VLNU
FEMINISMU A JEJICH POSTOJ K ŽENSKÉ
OTÁZCE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

AUTOR: MARKÉTA DOSTÁLOVÁ

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. RENÁTA SEDLÁKOVÁ, Ph.D.

2009

PALACKÝ UNIVERSITY OLOMOUC

PHILOSOPHICAL FACULTY

DEPARTMENT OF JOURNALISM

**JOURNALISTS IMPORTANT FOR THE FIRST
WAVE OF FEMINISM AND THEIR OPINION ON
THIS PROBLEM**

BACHELOR THESIS

AUTHOR: MARKÉTA DOSTÁLOVÁ

SUPERVISOR: Mgr. RENÁTA SEDLÁKOVÁ, Ph.D.

2009

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci .....

.....

(podpis)

Práce má rozsah 72 821 znaků včetně mezer.

Ráda bych poděkovala své konzultantce Mgr. Renátě Sedlákové, Ph.D.
za podnětné rady a připomínky k mé bakalářské práci.

ABSTRAKT

Cílem mé práce je přiblížit čtenáři prostřednictvím života a díla čtyř velkých žurnalistů a představitelů ženského hnutí první vlnu feminismu ve světě i u nás. Pomocí popisu jejich života i názorů toto dílo upozorňuje na hlavní problémy ženské otázky a na velikost a význam nejen spisů, ale i jejich autorů. Kniha každého z nich má svůj vlastní charakter ovlivněný nejen společenskou situací jimi prezentované doby, ale i jejich vlastními životními zkušenostmi. Práce poukazuje na shody a rozdíly v jejich pojetí ženské otázky.

ABSTRACT

The aim of the thesis is to interpret the reader means life and work of four big journalists and representatives of feminism the first wave of feminism in the world and here. By means of description their lives and opinions this project speaks about big problems of female question. It speaks about meaning of books and authors. The books of these authors has own character. The character is influenced of social situation and life career of these journalists. The thesis refers to their different opinions on the feminism.

OBSAH

1. ÚVOD	10
2. ŽIVOT A DÍLO ZVOLENÝCH ŽURNALISTŮ	12
2.1 Mary Wollstonecraft.....	12
2.2 John Stuart Mill.....	14
2.3 Virginia Woolfová.....	16
2.4 Teréza Nováková.....	22
3. O DÍLE	29
3.1 Mary Wollstonecraft – Obrana práv žen.....	29
3.2 John Stuart Mill – Poddanství žen.....	30
3.3 Virginia Woolfová – Vlastní pokoj.....	32
3.4 Teréza Nováková – Ze ženského hnutí.....	32
4. ŽENSKÁ OTÁZKA	33
4.1 O postavení ženy ve společnosti.....	33
4.2 Výchova.....	39
4.3 Vzdělávání.....	41
4.4 Zaměstnání.....	45
4.5 Pojem otroctví.....	48
4.6 Ženy a literatura.....	49
5. ZÁVĚR	54
LITERATURA	56
WWW STRÁNKY	60

1. ÚVOD

První vlna ženského hnutí probíhala od poslední třetiny 18. století přibližně do roku 1930. Její aktérky se snažily hlavně o přiznání základních práv, které byly prisuzovány jen části mužů a vůbec žádným ženám. Jednalo se o nejzákladnější občanská a politická práva, například právo volit, právo na vzdělání nebo právo na majetek. Základem byl samozřejmě požadavek svobody, to znamená především právo rozhodovat o své osobě.

O ženském hnutí lze u nás najít některé historické práce. Ty se však velmi málo věnují seznámení se situací, na kterou tyto ženy reagovaly. Organizovaný feminismus byl aktivní protest proti diskriminaci žen ve veřejném i soukromém životě: na pracovišti, u soudu, v politice, ve vzdělání i v manželství.¹ Jeho první vlna byla jen začátkem velmi dlouhého boje, který v určité míře pokračuje i dnes.

Ve své práci jsem si vybrala čtyři, pro mě největší, představitele první vlny feminismu ve světě i u nás. Každý jeden z nich byl dobrým žurnalistou. Mary Wollstonecraft se živila jako novinářka. John Stuart Mill byl po mnoho let šéfredaktorem Londýnského a Westminsterského zpravodaje. Virginia Woolfová založila nakladatelství Hogarth Press. A naše Teréza Nováková pravidelně přispívala do několika ženských časopisů. Každá z těchto osobností spadá do jiné etapy první vlny feminismu, což je patrné i na jejich práci.

V době Mary Wollstonecraft neměly ženy žádná práva, boj byl teprve na začátku a tomu odpovídalo, byť značně pokrokové, pojetí její velmi radikální knihy *Obrana práv žen*. Oproti tomu o sto let později byla esej Virginie Woolf *Vlastní pokoj* mnohem mírnějšího rázu a vyzdvihovala jiné problémy v ženské otázce. V té době už ženy měly nejen dvě vlastní vysoké školy, ale i vlastnické a volební právo. Na knihách jednotlivých,

---

¹ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8. 259 s.

mnou zvolených, autorů tady vidíme nejen průběh první vlny, ale i pokrok, kterého ženy dosáhly během první etapy boje za ženskou svobodu.

Cílem mé práce není analyzovat dobu ani jednotlivé žurnalisty či jejich knihy. Snažila jsem se získat co nejvíce informací o životě těchto autorů a přiblížit tak problémy doby, v níž žili i jejich osudy, které měly určitě značný vliv na jejich práci. Od každého jsem si zvolila jedno dílo, ze kterého jsem vybrala pro mne zajímavé myšlenky. Z velké části vycházím právě z vybraného spisu, tudíž uvedené úvahy patří převážně samotnému autorovi. Mým cílem je vyložit některé názory uvedené v knihách Obrana práv žen, Poddanství žen, Vlastní pokoj a Ze ženského hnutí. Názory, které mě nejvíce oslovily. Jedná se tedy o jakési výpisky některých myšlenek z velkých historických děl feministické literatury.

Využívám poměrně velkého množství citací, abych přiblížila jazyk autorovy tvorby a vyzdvihla velikost jeho mínění. Další zdrojů, převážně těch o životě autorů, u nás není mnoho. Velké množství literatury bylo napsáno v jiných zemích, většinou v Anglii. Bohužel se mi podařilo získat jen nepatrný zlomek toho, co bylo v angličtině sepsáno. Vše, co o feminismu mohlo být napsáno, už napsáno bylo. Z tohoto důvodu je má práce pouze shrnutím dostupných faktů a myšlenek velkých osobností nejen feministické literatury.

2. ŽIVOT A DÍLO ZVOLENÝCH ŽURNALISTŮ

2.1 Mary Wollstonecraft

Mary Wollstonecraft, narozená v roce 1759, pracovala jako novinářka a učitelka. Psala literární kritiky, eseje, práce o vzdělání a romány. Založila školu, krátký čas pracovala i jako guvernantka. Její způsob života považovali potenciální čtenáři ze středních vrstev za hodně avantgardní. Odmítala totiž vážnost a zabezpečení posvátného svazku manželského a rozhodla se, že se stane nezávislou spisovatelkou.² Velmi záníceně bojovala za práva žen. Později o tom napsala několik knih, z nichž nejznámější se stala *Obrana práv žen*. Nyní je považována za první anglickou feministku a nejslavnější spisovatelku období osvícenství.

Přestože získala pouze nejnižší institucionalizované vzdělání, studium ji naplňovalo. Proto se stejně jako většina žen své doby stala samoukem. Během revoluce žila ve Francii, kde se seznámila s americkým spisovatelem Gilbertem Imlayem, jedním z několika svých milenců. V roce 1794 mu porodila dceru Fanny. Jejich vztah se jí stal téměř osudným, když se v zoufalosti z jeho nevěry dvakrát pokusila o sebevraždu. Poprvé v roce 1795, tím, že skočila v Londýně z mostu Putney Bridge.³ Podruhé po návratu z cesty do Skandinávie, kam cestovala jako Imlayův obchodní zástupce. Následně se v Anglii spřátelila se spisovatelem Williamem Godwinem, za kterého se v roce 1797 provdala. Téhož roku se jim narodila dcera Mary. Avšak jedenáct dní po jejím narození Mary Wollstonecraft zemřela.

Mezi její nejznámější feministická díla patří *Několik poznámek o vzdělávání dcer* (Thoughts on the Education of Daughters, 1787) a především *Obhajoba práv člověka* (Vindication of the Rights of Men, 1790). Neméně známými se staly poznámky z cest nazvané *Dopisy*

---

² ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8. 36 s.

³ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8. 37 s.

*z krátkého pobytu ve Švédsku, Norsku a Dánsku (Letters Written during a Short Residence in Sweden, Norway and Denmark, 1796).*⁴

V průběhu svého krátkého života prosazovala „zdokonalení a emancipaci celého pohlaví“, čímž značně předběhla svoji dobu.⁵ Její manžel William Godwin sepsal všechny události z jejího života do otevřeného životopisu. Tento ovšem Mary připravil o její čtenářky.⁶ Z dcery Mary Wollstonecraft Shelley se stala populární spisovatelka, autorka proslulého Frankenstein.

Diskutuje se o možnosti, že Mary Wollstonecraft mohla být homosexuálně či bisexuálně orientovaná. Tyto domněnky vycházely především z její vášnivé lásky k Fanny Blood, kterou otevřeně přiznávala. Na potvrzení toho, že se jednalo o lesbický poměr jsem nikde nenarazila. Ale vzhledem k velmi pestré paletě mužů, kteří prošli životem Mary Wollstonecraft, a její vášnivé, až fanatické, lásce ke Gilbertu Imlayovi se domnívám, že se jednalo o lásku čistě platonickou.

V osmnáctém století neplatil názor, že ženy-spisovatelky nejsou brány v potaz. Naopak. Mary Wollstonecraft, Elizabeth Inchbald, Mary Hays, Amelia Opie a mnoho dalších byly uznávanou většinou, pozitivně hodnocenou čtenáři i recenzenty. Skládaly jim hold nejvzdělanější a nejváženější osobnosti obou pohlaví.⁷ Fakt, že současná společnost jejich díla nepovažuje za dobré nebo je úplně ignoruje, nezmění skutečnost,

---

⁴ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*. 1. vydání. Praha: Slon, 1998. ISBN 80-85850-67-2. 20 s.

⁵ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8. 46 s.

⁶ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8. 37 s.

⁷ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Ženská literární tradice a hledání identit: antologie angloamerické feministické literární teorie*. 1. vydání. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-69-4. 42 s.

že romány byly ve své době přijímány s velkým ohlasem.⁸ V osmnáctém století psalo tolik žen jako mužů a byly uznávány stejně, ne-li více, jako oni.

2.2 John Stuart Mill

John Stuart Mill, šéfredaktor Londýnského a Westminsterského zpravodaje (London and Westminster Review), se narodil 20. května 1806 v Londýně jako nejstarší syn filozofa a historika Jamese Milla, který mu byl v raných letech i učitelem. V roce 1823 získal místo pásaře ve Východoindické společnosti a založil Utilitářskou společnost (Utilitarian Society). Jednalo se o malou skupinu mladíků shodující se v základních principech, hlavně v etice a politice. Scházeli se jednou za čtrnáct dní k četbě článků a diskuzi. Členy byli například William Ellis, George Graham nebo John Arthur Roebuck. Rozešli se v roce 1826.⁹ Mill byl v mládí nadšeným stoupencem benthamismu. V roce 1826 od něj začal po těžkém návalu deprese ustupovat. Později se přiklonil k myšlenkám Saint-Simona, pozitivismu a Coleridge.¹⁰

Roku 1822 mu vyšly první články ve večerním listu Traveller (později Globe). Později přispíval do Westminster Review. V roce 1825 založil Londýnskou debatní společnost (London Debating Society). Věnoval se rozsáhlé redaktorské a editorské práci. Editoval spisy Jeremy Bentham. V roce 1830 se poprvé setkal se svou životní láskou Harriet Taylorovou. Roku 1832 napsal několik pojednání do Taitova Magazínu a jedno do letního časopisu Jurist. Tato pojednání se týkala práv a povinností státu vůči majetku korporace a církve¹¹ V roce 1834 psal zápisky o běžných událostech, *Poznámky k novinám*, do Monthly Repository. Sám Mill říká,

---

⁸ OATES-INDRUCHOVÁ, L. Ženská literární tradice a hledání identit: antologie angloamerické feministické literární teorie. 1. vydání. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-69-4. 42 s.

⁹ MILL, J. S. *Vlastní životopis*. Praha: Josef Pelcl, 1901. 36 s.

¹⁰ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*. 1. vydání. Praha: Slon, 1998. ISBN 80-85850-67-2. 28 s.

¹¹ MILL, J. S. *Vlastní životopis*. Praha: Josef Pelcl, 1901. 141 s.

že jeho články napsané v letech 1832 – 1834 by daly dohromady pěkně silnou knihu.¹²

Roku 1834 sir William Molesworth nabídl financování periodika filozofického radikalismu pod podmínkou, že John Stuart Mill se stane jeho šéfredaktorem. Tak se zrodila Londýnská Review. Kolem roku 1836 koupil sir Molesworth Westminsterskou Review a vznikla Londýnská a Westminsterská Review.¹³ Sám Mill přispíval četnými články, z nichž některé byly později vydány ve sbírce *Dissertations and Discussions, political, philosophical and historical*.¹⁴ Šéfredaktorem byl do roku 1840. Následně občas přispíval do Edinburg Review a Morning Chronicle.

V roce 1851 se konečně oženil s Harriet Taylorovou, vdovou po svém příteli. Harriet se do značné míry podílela na jeho tvorbě. Spolupracovala na *Zásadách politického hospodářství* i na *Systému logiky*. Během manželství stále pracoval i ve Východoindické společnosti, kde byl roku 1856 povýšen na šéfa úřadu. Od roku 1854 pracovali s manželkou na krátkém pojednání *O svobodě*, které několikrát přepracovávali. Nakonec mělo vyjít roku 1858/9. Bohužel k tomu nedošlo, neboť Harriet neočekávaně zemřela v Avignonu na zápal plic. Mill skončil ve Východoindické společnosti a koupil dům blízko hrobu své manželky. Žil zde s její dcerou, která mu byla velkou útěchou. Jeho hlavním cílem se stalo uveřejnění jejich společného díla *O svobodě*.¹⁵

Přestože rázně odmítl realizovat jakoukoliv kampaň nebo na ni finančně přispívat, byl v letech 1865-1868 zvolen jako nezávislý kandidát do parlamentu. Tam významně přispíval do debat o irské pozemkové reformě a především o volebním právu žen.¹⁶ Několik let byl

---

¹² MILL, J. S. *Vlastní životopis*. Praha: Josef Pelcl, 1901. 153 s.

¹³ MILL, J. S. *Vlastní životopis*. Praha: Josef Pelcl, 1901. 153 s.

¹⁴ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 172 s.

¹⁵ MILL, J. S. *Vlastní životopis*. Praha: Josef Pelcl, 1901. 191 s.

¹⁶ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*. 1. vydání. Praha: Slon, 1998. ISBN 80-85850-67-2. 28 s.

předsedou výboru pro volební právo žen.¹⁷ Za hlavní podmínku pokroku vůbec považoval vzdělání žen.¹⁸ John Stuart Mill zemřel 8. května 1873 v Avignonu.

Mill byl jedním z nejvýznamnějších myslitelů anglosaského liberalismu. Velký vliv na jeho filozofické zaměření měl britský empirismus, politická filozofie Johna Locka a utilitarismus Jeremy Benthama. Jeho myšlení ovlivnila celá dosavadní filozofická tradice, např. Immanuel Kant, Wilhelm von Humboldt nebo Alexis de Tocqueville.¹⁹

Jak už jsem uvedla výše, během svého života napsal četné eseje i obsáhlejší práce. Mezi nejznámější náleží *Systém logiky* (The System of Logic, 1843), *Principy politické ekonomie* (Principles of Political Economy, 1848), *O svobodě* (On Liberty, 1859), *Utilitarismus* (Utilitarianism, 1861), *Tři eseje o náboženství* (Three Essays on Religion, 1874) a *Poddanství žen* (The Subjection of Women, 1869).²⁰

2.3 Virginia Woolfová

Virginia Woolf, zakladatelka nakladatelství Hogarth Press, se narodila v roce 1882 jako třetí ze čtyř dětí. Vyrůstala v rodině velkého viktoriánce Leslie Stephena. Sir Leslie Stephen byl vydavatelem věhlasné publikace Dictionary of National Biography. Stoupenec Millův, Darwinův a Huxleyho byl pro Virginii Woolfovou symbolem viktoriánství a viktoriánských hodnot. Její estetická a etická stanoviska se do velké míry vyvíjela jako úmyslné popření všeho, co představoval její otec.²¹ Avšak díky

---

¹⁷ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, M. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 902622-2-8. 330 s.

¹⁸ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, M. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 902622-2-8. 201 s.

¹⁹ BEDNÁŘ, M. – LOUŽEK, M. – HOLMAN, R. *John Stuart Mill: dvě stě let od narození: sborník textů*. 1. vydání. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. ISBN 80-86547-57-4. 11 s.

²⁰ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*. 1. vydání. Praha: Slon, 1998. ISBN 80-85850-67-2. 28 s.

²¹ HILSKÝ, M. *Modernisté: Eliot, Joyce, Woolfová, Lawrence*. 1. vydání. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-40-8. 155 s.

otcově velké knihovně získala tato anglická feministka a spisovatelka své vzdělání.

Roku 1895 zemřela Virginii matka Julia Stephen. Ta měla další tři děti z prvního manželství s Herbertem Duckworthem, který tragicky zemřel mladý. V roce 1897 zasáhla Virginii smrt nevlastní sestry Stelly.²² O sedm let později, po smrti otce, se přestěhovala se sestrou Vanessou a bratry Thobym a Adrianem z Hyde Park Gate, kde prožila dětství a mládí, na Gordon Square ve čtvrti Bloomsbury. Bratr Thoby studoval v Cambridgi a velmi často vodil domů své přátele a známé. V roce 1906 postihla rodinu další rána. Thoby Stephen zemřel v Řecku na tyfus. Virginia, Vanessa a Adrian se opět stěhovali. Tentokrát na Fitzroy Square, kde je navštěvoval Thobyho nejlepší přítel Clive Bell. Z těchto pravidelných návštěv se postupně formovala Skupina Bloomsbury (the Bloomsbury Group).²³ V roce 1907 se Clive oženil s Thobyho sestrou Vanessou. Smrt matky, otce a bratra byla patrně příčinou pozdější neustále se opakující psychické choroby projevující se těžkými depresemi, která Virginii pronásledovala.²⁴

Skupina Bloomsbury byla významným, i když v některých ohledech kontroverzním, uměleckým a intelektuálním spolkem anglického modernismu.²⁵ Pravidelná setkání se konala vždy ve čtvrtek večer v pracovně Adriana Stephena. Jádrem skupiny byli původně Clive a Vanessa Bellovi a Virginia a Adrian Stephenovi. Postupně se začali připojovat další a další. Byl to známý životopisec Lytton Strachey, ekonom Maynard Keynes, malíř Duncan Grant, spisovatel E. M. Forster, estetik a umělecký kritik Roger Fry a v neposlední řadě levicově orientovaný politolog Leonard Woolf, který se v roce 1912 s Virginií oženil.

---

²² RAITT, S. *Vita and Virginia: The Work and Friendship of V. Sackville-West and Virginia Woolf*. 1st published. Oxford: Clarendon Press, 1993. ISBN 0-19-812277-2. 172 s.

²³ HILSKÝ, M. *Modernisté: Eliot, Joyce, Woolfová, Lawrence*. 1. vydání. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-40-8. 155 s.

²⁴ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*. 1. vydání. Praha: Slon, 1998. ISBN 80-85850-67-2. 40 s.

²⁵ HILSKÝ, M. *Modernisté: Eliot, Joyce, Woolfová, Lawrence*. 1. vydání. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-40-8. 155 s.

Duší Bloomsbury byla Virginia Woolf, plachá, nenápadná a uzavřená žena, která se stala skvělou hostitelkou a především vůdčí osobností literárního modernismu. Byla spisovatelkou s velkými ambicemi. Hlavním námětem její práce bylo vytvoření nového typu umělecké prózy, která by skutečnost zaznamenala tak, jak ji prožíváme.²⁶ Skupina Bloomsbury nebyla uměleckým hnutím s jasně definovaným programem. Její členové se považovali zejména za společnost přátel. Avšak nespojovalo je jen přátelství, ale také postoje, které vytvářely jejich společnou strukturu cítění. Nejvýraznějším rysem této struktury byla revolta proti viktoriánství. Z hlediska Virginie Woolfové se toto protiviktoriánské stanovisko projevovalo jako odmítnutí viktoriánských představ o rodině, domovu a úloze ženy v něm.²⁷ Paradoxně někteří představitelé skupiny pocházeli z významných viktoriánských rodin. Například sama Virginia Woolf nebo Lytton Strachey.

Skupina částečně převzala ve dvacátých letech roli předválečných uměleckých a intelektuálních průkopníků a stala se symbolem poválečné fáze britského modernismu. Byla jakýmsi větším rodinným shromážděním, rodina Bloomsburyových (the Bloomsburies), která se ovšem řídila trochu jiným mravním kodexem.²⁸ Nejvíce Virginia odporovala patriarchálnímu pojetí rodiny, které připisovalo ženě podřízené postavení. Její strýc Sir James Fitzjames Stephen napsal knihu o tom, že muži jsou ve všem nadřazeni ženám. Manželství je tak vztahem nadřazeného a podřízeného, nikoli dvou rovných lidí. Žena musí manžela poslouchat a podřídít se jeho názorům.²⁹ Toto pojetí mužské nadřazenosti je výstižným popisem viktoriánských postojů.

V roce 1917 manželé Woolfovi založili nakladatelství Hogarth Press. Bylo pojmenováno po Hogarthově domě v Richmondu, kde tenkrát

---

²⁶ WOOLFOVÁ, V. *Jak to vidí současník*. 1. vydání. Praha: One Woman Press, 2000. ISBN 80-902443-5-1. 7 s.

²⁷ HILSKÝ, M. *Modernisté: Eliot, Joyce, Woolfová, Lawrence*. 1. vydání. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-40-8. 156 s.

²⁸ HILSKÝ, M. *Modernisté: Eliot, Joyce, Woolfová, Lawrence*. 1. vydání. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-40-8. 157 s.

²⁹ HILSKÝ, M. *Modernisté: Eliot, Joyce, Woolfová, Lawrence*. 1. vydání. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-40-8. 159 s.

žili. Vzniklo především pro Virginii, aby se zaměstnala po dlouhé nemoci. Jejich první projekt, *Dva příběhy*, sestával z jednatřiceti stran ručně tištěných brožur obsahujících příběh od každého z nich – Leonardovy *Dva židy* a Virginiinu *Skvrnu na zdi*. Bylo vydáno sto padesát kopií, které byly většinou prodány přátelům. Dnes mají pro sběratele velkou hodnotu.³⁰ Následovalo mnoho malých knih vydávaných jejich přátelům. Vyšly zde první překlady Freuda, i práce samotné Virginie Wolfové. Velkou část přebalů knih navrhovala návrhářka a malířka Vanessa Bell.³¹ Dávali možnost publikovat mnoha avantgardním a modernistickým autorům. Mezi jinými Katherine Mansfield, E. M. Forster, Clive Bell, Vita Sackville-West nebo Robert Graves..

Virginia sama trávila dlouhé hodiny balením knih a jejich svazováním, aby mohly být poslány do knihkupectví. Po deseti letech se z Hogarth Press stalo plnohodnotné nakladatelství.³² V roce 1938 ztratila Virginia zájem být v nakladatelství partnerem a odešla. Nahradil ji John Lehmann. Ten vydržel do roku 1946, kdy byly jeho akcie prodány vedení Chatto & Windus. To umožnilo pokračovat v tradici Virginie a Leonarda Woolfových.³³ Ředitelem nakladatelství Hogarth Press byl od jeho založení až do své smrti roku 1969 Leonard Woolf.

V roce 1938 přednesla Virginia svoji výzvu ke všeobecnému sesterství. Otázka útlaku žen pro ni byla globálním problémem. Srovnávala „tyranii patriarchálního státu“ s tyranii fašistického národního státu. Její výzva ke všeobecnému sesterství kontrastuje z pohledu 19. století se stoletím naléhavých proseb směřovaných k ženám, aby přijaly svoji vlasteneckou povinnost. Historikové by tak uznali, že ženy jsou pro

---

³⁰ Mantex [online]. c2000-2009, [cit. 2009-06-25]. Dostupné z: <http://www.mantex.co.uk/ou/a319/hogarth_press1.htm>.

³¹ Mantex [online]. c2000-2009, [cit. 2009-06-25]. Dostupné z: <http://www.mantex.co.uk/ou/a319/hogarth_press1.htm>.

³² Mantex [online]. c2000-2009, [cit. 2009-06-25]. Dostupné z: <http://www.mantex.co.uk/ou/a319/hogarth_press1.htm>.

³³ University of Delaware Library [online]. c2009, poslední revize 15.6.2009 [cit. 2009-06-23]. Dostupné z: <<http://www.lib.udel.edu/ud/spec/exhibits/hogarth/>>.

„biologickou, sociální, kulturní a symbolickou reprodukci národů“ nejdůležitější.³⁴

Několik let před smrtí ji pronásledovaly deprese a stavy bezmoci téměř bez přestání. Tvorba se pro ni stala lékem i hrozbou zároveň. V roce 1941, když nacisté vybombardovali Londýn, který byl spisovatelčinou velkou vášní, spáchala Virginia Woolf sebevraždu skokem do řeky.³⁵ „*Tohle jsou tedy poslední okamžiky vnímání skutečnosti – rybařící muž v červené kazajce a odraz podmračené oblohy na neprůhledné hladině. Téměř proti své vůli (alespoň jí to tak připadá) kráčí či škobrtá stále hlouběji a ten kámen ji začíná stahovat do vody... Avšak pak ji proud sevře do náruče a zmocní se jí tak náhlou, téměř tělesnou silou, jako by se ode dna vzepjal jakýsi silák, objal jí nohy a přitiskl si je k mohutné hrudi.*“³⁶ Zanechala po sobě velký odkaz: život a dílo. Dnes je považována za vůdčí literární osobnost britského modernismu a za spisovatelku, která svým významem daleko přesáhla hranice anglické literatury.³⁷

Woolf byla známá především jako romanopiska a esejistka. Její výběr hlavních hrdinů odpovídá způsobu jejího průzkumu a hodnocení kulturní tradice. Píše o životě a práci mužů i žen a přikládá jim stejnou váhu. Vybírá si postavy na jednu stranu velikášské, na druhou mrzoutské, vymykající se ze společnosti nenaplněnými ambicemi.³⁸ V beletristické tvorbě studovala především možnosti techniky „proudu vědomí“ a impresionistického uplatnění barev a světla.³⁹

---

³⁴ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8. 226 s.

³⁵ CUNNINGHAM, M. *Hodiny*. 1. vydání. Praha: Odeon, 2002. ISBN 80-207-1112-0. 183 s.

³⁶ In: CUNNINGHAM, M. *Hodiny*. 1. vydání. Praha: Odeon, 2002. ISBN 80-207-1112-0. 8 s.

³⁷ HILSKÝ, M. *Modernisté: Eliot, Joyce, Woolfová, Lawrence*. 1. vydání. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-40-8. 163 s.

³⁸ WOOLFOVÁ, V. *Jak to vidí současník*. 1. vydání. Praha: One Woman Press, 2000. ISBN 80-902443-5-1. 10 s.

³⁹ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*. 1. vydání. Praha: Slon, 1998. ISBN 80-85850-67-2. 40 s.

Mezi její významná díla řadíme povídku *Skvrna na zdi* (1917), *Noc a den* (Night and Day, 1919), román *Jakubův pokoj* (Jacob's Room, 1922), román *Paní Dallowayová* (Mrs. Dalloway, 1925), román *K majáku* (To the Lighthouse, 1927), *Orgando* (1928), román *Vlny* (The Waves, 1931), *Vlastní pokoj* (A Room of One's Own, 1929) a jeho radikálnější volné pokračování *Tři guineje* (Three Guineas, 1938), nedokončené dílo *Mezi akty* (1941).

Dílo této vrcholné britské modernistky si do Čech nenacházelo cestu právě snadno. Její prózy *K majáku* a *Mezi akty* vyšly v českém překladu až v druhé polovině 60. let a *Paní Dallowayová* dokonce až roku 1975.⁴⁰ Ve své tvorbě toužila vyjádřit všechny záchvěvy vjemů a dojmů tak, jak je vnímá lidské nitro. Čas objektivní měřený odbíjením hodin chtěla nahradit časem subjektivním. Často chtěla věci vidět úplně mimo čas, tzn. zaznamenat myšlenkové a citové pochody svých postav, jako by byly pitoreskními tvary.⁴¹ Velmi ostře tak vystupovala proti lineárnímu způsobu psaní, který si přála nahradit „radiálním“ konceptem. Přítomnost pak autorka doplňovala přes zkoumání minulosti a daný objev nazvala „metodou tunelu“. Prostřednictvím této metody vyprávěla o jevech a záležitostech dávno minulých po kouscích, podle potřeby.⁴² Podmínkou modernistického literárního experimentu Virginie Woolfové je proměna lidských a rodinných vztahů.⁴³

Stejně jako u Mary Wollstonecraft i u Virginie Woolf se debatovalo o hloubce jejího vztahu k přítelkyni, v tomto případě k Vitě Sackville-West. Tyto spekulace o homosexualitě jenom stupňoval názor její sestry Vanessy Bellové hlásající nezbytnost emancipovaných sexuálních a rodinných vztahů. Členové Skupiny Bloomsbury tyto postoje uváděli

---

⁴⁰ CUNNINGHAM, M. *Hodiny*. 1. vydání. Praha: Odeon, 2002. ISBN 80-207-1112-0. 181 s.

⁴¹ CUNNINGHAM, M. *Hodiny*. 1. vydání. Praha: Odeon, 2002. ISBN 80-207-1112-0. 181 s.

⁴² CUNNINGHAM, M. *Hodiny*. 1. vydání. Praha: Odeon, 2002. ISBN 80-207-1112-0. 181 s.

⁴³ HILSKÝ, M. *Modernisté: Eliot, Joyce, Woolfová, Lawrence*. 1. vydání. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-40-8. 158 s.

do praxe a stali se ostrůvkem sexuální tolerance. Homosexuální a lesbické vztahy byly v Bloomsbury zcela běžnou záležitostí.⁴⁴

Virginia se setkala s Vitou Sackville-West v domě Clive Bella v roce 1922. Tehdy napsala, že Vita na ni působí jako panna, jako plachá školačka. Během následujících tří let ale Vita Virginii okouzila svou plachostí a na konci roku 1925 z ní udělala svou milenkou. Vita a Virginia experimentovaly s intimitou mezi dvěma ženami. Interpretovaly jejich vzájemné přátelství a jejich práci v souvislosti s jejich zkušenostmi vdaných žen s lesbickou orientací.⁴⁵ Feministická kritička Louise DeSalvo zkoumala, jaký vliv měla vzájemná láska Virginie a Vity na jejich práci. Šlo o proces introspekce, který se odrážel v množství literárních prací napsaných během jejich milostného a přátelského vztahu.⁴⁶ Objevilo se i tvrzení, že Virginia psala nelineárním způsobem právě proto, že byla lesba.

2.4 Teréza Nováková

Teréza Nováková, spisovatelka, redaktorka a teoretička ženského hnutí, se narodila 31. července 1853 v Praze. Byla jednou z nejvýznamnějších představitelk neorealismu.⁴⁷ Pocházela z rodiny pražského úředníka České spořitelny Františka Lanhouse (22.5. 1820 – 19.3. 1883) a jeho manželky Arnoštky (1.6. 1829 – 18.1. 1879), rozené Deuschová. Měla tři sourozence: Ludvíka, Marii a Ferdinanda. Doma mluvili německy i česky.

---

⁴⁴ HILSKÝ, M. *Modernisté: Eliot, Joyce, Woolfová, Lawrence*. 1. vydání. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-40-8. 160 s.

⁴⁵ „When Virginia Woolf first met Vita Sackville-West at Clive Bell's home in 1922, she wrote that Vita made her feel 'virgin, shy, & schoolgirlish'. But over the next three years Vita charmed away her shyness, and at the end of 1925 made Virginia her lover. Vita and Virginia examines the creative intimacy between the two women, interpreting both their relationship and their work in the light of their experience as married lesbians.“

In: RAITT, S. *Vita and Virginia: The Work and Friendship of V. Sackville-West and Virginia Woolf*. 1st published. Oxford: Clarendon Press, 1993. ISBN 0-19-812277-2. Přebal.

⁴⁶ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Ženská literární tradice a hledání identit: antologie angloamerické feministické literární teorie*. 1. vydání. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-69-4. 97 s.

⁴⁷ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, M. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 902622-2-8. 84-86 s.

Studovala na Amerlingově ústavu pro vzdělávání dívek. Tam na ni měla vliv především Františka Svatava Amerlingová a učitel Hanuš Věnceslav Tůma. Získala zde znalosti z oblasti českých dějin, české gramatiky a literatury. Jejými nejoblíbenějšími spisovateli byli Božena Němcová, Karolína Světlá, Svatopluk Čech nebo F. Schiller. Kromě literatury milovala hudbu, především práci Wagnera. Do ústavu docházela do roku 1869. Kromě toho navštěvovala Tyršovu tělocvičnou školu.

V roce 1873 se v Teplicích seznámila s Josefem Novákem (3.3. 1847 – 20.1. 1907), studentem češtiny a klasické filologie. Roku 1874 se zasnoubili a 5. srpna 1876 vstoupili do svazku manželského. Dr. Novák pocházel z chudé české rodiny na Míroticku. Po svatbě se přestěhovali do Litomyšle, kde prof. Novák získal místo profesora klasické filologie, češtiny a propedeutiky na starobylém gymnáziu. Pobyt v tomto malebném městečku se protáhl na devatenáct let. V roce 1895 přesídlili zpět do Prahy.

Rodinný život manželů Novákových byl plný nešťastných událostí. První dítě se dne 24.9. 1877 narodilo mrtvé. Vyššího věku se dožil pouze syn Arnošt (2.3. 1880 – 26.11. 1939). Dcery Marie (2.6. 1881 – 29.5. 1895) a Ludmila (20.9. 1886 – 19.9. 1905) zemřely na zákeřnou nemoc. Syn Theodor (21.1. 1879 – 26.7. 1901), velmi nadaný přírodovědec, utonul. František Vladimír (13.2. 1883 – 25.1. 1905), lékárník, spáchal sebevraždu. Nakonec nejmladší syn Jaroslav (2.6. 1896 – 1.9. 1915), student filozofické fakulty pražské univerzity, padl na bojišti první světové války. Teréza Nováková zemřela 13. listopadu 1912 na selhání srdce.

Veřejná i literární činnost Terézy Novákové začala v Litomyšli. Tady se stala spoluzakladatelkou Spolku paní a dívek (1885). O rok později byla zvolena předsedkyní tohoto spolku. Jednou z prvních v olomouckém tisku velmi oceňovaných akcí bylo zorganizování výstavy ručních prací v roce 1887.⁴⁸ Ve funkci starostky Spolku využila nejen své umělecké

---

⁴⁸ PÁTA, J. *Teréza Nováková: [K odhalení pamětní desky v Litomyšli]*. Praha: b.n., 1928. 11 s.

a kulturní znalosti, ale i organizační schopnosti a kouzlo osobnosti.⁴⁹ Od roku 1882 publikovala v časopisech, kde v počátcích užívala pseudonym N. T. Feodorovič.

V letech 1886 – 1893 spolupracovala s olomouckým časopisem *Domáci hospodyně*. Přispívala především do rubriky *Hovory po práci*, která byla roku 1888 přejmenována na *Nové hovory po práci* a následujícího roku na *K sesterským srdcím*.⁵⁰ Psala zejména o každodenních otázkách feministického hnutí. Z velkého množství článků se později staly studie, které byly otištěny v díle *Ze ženského hnutí* (1912). Dalším obrazem emancipačního hnutí je *Slavín žen českých* (1894), řada studií o nové ženské literatuře, o nových významných dílech světových autorů.⁵¹ Kromě článků feministických uveřejňovala i fejetony zachycující kulturní a politické události, ve kterých podporovala národní samostatnost a široké uplatnění českého jazyka.⁵²

Teréza Nováková hodně cestovala. Navštívila např. jižní Čechy, Moravu či Karlovy Vary. V roce 1893 projela Litomyšlsko, Poličsko a Skutečsko. Tady napsala články o východočeských stavbách, kroji, nádobí a náčiní, o náboženské otázce na Litomyšlsku a několik cestopisných črt.⁵³ Díky tomu publikovala v *Národních listech* i v jiných periodících, zvláště v *Lumíru*, *Ženských listech* a v *Pracovně*.

Po přestěhování do Prahy se hodně účastnila veřejného života. Její feministická činnost byla na vrcholu. Teréza patřila k hlavním představitelkám českého ženského hnutí. Pracovala v ženském spolku *Minerva*. V prosinci roku 1896 založila a redigovala *Ženskou bibliotéku*.⁵⁴ O rok později začala vydávat časopis *Ženský svět*, který řídila do roku

---

⁴⁹ NOVÁKOVÁ, T. *Z lidské sonáty: Korespondence*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1988. 393 s.

⁵⁰ NOVÁKOVÁ, T. *Z lidské sonáty: Korespondence*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1988. 395 s.

⁵¹ PÁTA, J. *Teréza Nováková: [K odhalení pamětní desky v Litomyšli]*. Praha: b.n., 1928. 13 s.

⁵² NOVÁKOVÁ, T. *Z lidské sonáty: Korespondence*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1988. 396 s.

⁵³ NOVÁKOVÁ, T. *Z lidské sonáty: Korespondence*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1988. 398 s.

⁵⁴ NOVÁKOVÁ, T. *Z lidské sonáty: Korespondence*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1988. 396 s.

1907.⁵⁵ Od roku 1897 se organizačně a ideově podílela na ženských sjezdech. Rovněž stála u zrodu Ústředního spolku českých žen.⁵⁶ Organizovala přednášky a lidové koncerty. Řídila akci za volební právo žen, sestavovala návrhy na změnu občanského a trestního zákoníku a pořádala výstavy českých výtvarnic.⁵⁷

Zabývala se převážně otázkou převýchovy žen ve věznicích, což bylo v podstatě nemožné. O vězeňkyně se staraly řeholnice, těch ale kvapně ubývalo. Problémem bylo, že neměly žádné pedagogické vzdělání a následkem toho nedovedly na vězeňkyně působit výchovně a pozitivně. Rovněž nedokázaly ženám ve vězení spáchaný hřích odpustit a pobídnout je tak k pozitivní změně v přístupu k životu i k sobě samým.⁵⁸ Jako příklad hodný následování uváděla práci anglické feministky Alžběty Fryové (1789-1845), která šířila myšlenku návštěv ve věznicích. Nejvíce se Novákové líbila myšlenka pomoci vězeňkyním tak, aby se po odpykání trestu nevrátily na cestu zločinu. Snaha žen v oblasti práva a zločinnosti žen se začala rozvíjet až ve 20. století.⁵⁹

Několik posledních let života pobývala na chalupě v Proseči, odkud cestovala např. do Německa, Švýcarska a Bavorska. Podněty ke své tvorbě čerpala převážně z mnohých vycházek a výletů do okolí Litomyšle.⁶⁰ Její knihy byly vydávány od roku 1885. Prózy *Z mého rodného domu* (1882), *Z dívčí školy* (1884), *Z jarních dob* (1891) a *Z jeslí* (1893) jsou odrazem Teréziných vzpomínek na Prahu. Oproti tomu prózy *Klepy z plesů* (1878) a *Z naší národní společnosti* (1887) jsou kombinací zkušeností z Prahy a zážitků z Litomyšle.⁶¹ Mezi její nejznámější romány patří *Jan*

---

⁵⁵ PÁTA, J. *Teréza Nováková: [K odhalení pamětní desky v Litomyšli]*. Praha: b.n., 1928. 16 s.

⁵⁶ PÁTA, J. *Teréza Nováková: [K odhalení pamětní desky v Litomyšli]*. Praha: b.n., 1928. 16 s.

⁵⁷ NOVÁKOVÁ, T. *Z lidské sonáty: Korespondence*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1988. 396 s.

⁵⁸ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, M. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 902622-2-8. 111 s.

⁵⁹ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, M. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 902622-2-8. 111 s.

⁶⁰ BÍLEK, K. *Arne Novák (1880-1939): soupis osobního fondu; Teréza Nováková (1853-1912): soupis osobního fondu*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1997. ISBN 80-85085-21-6. 58 s.

⁶¹ NOVÁKOVÁ, T. *Z lidské sonáty: Korespondence*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1988. 394 s.

Jílek, Jiří Šmatlán, *Na Librově gruntě, Drašar a Děti čistého živého*.⁶² Všechny vycházejí z prostředí nejvýchodnějších Čech, které Terézu zaujaly natolik, že v nich našla své poslání. Sblížila se s obyvateli horáckých vesnic i měst a jejich osudy se staly námětem těchto pěti románů z koutů Českomoravské vysočiny. Například román *Na Librově gruntě* vycházel z pobytu Terézy Novákové v Bystrém v roce 1893. Navštívila je se svým synem Arné Novákem. Pravidelně se zde scházela se dvěma bysterskými občany, kteří se pak stali ústředními postavami románu.⁶³ *Drašar a Děti čistého živého* jsou studii z ženského hnutí. Právem byla nazývána Niobé české literatury.⁶⁴

Vydala i řadu souborů povídek a črt – *Rosné perly, Úlomky žuly, Železný kříž, Z měst i ze samot, cestopisných obrázků – Kresby a dojmy z cest, Z nejvýchodnějších Čech, práce k dějinám feministického hnutí – O životě a působení M. D. Rettigové, Karolina Světlá, její život a její spisy, Slavín žen českých, Ze ženského hnutí...* Díla národopisná – *Čechy východní (v Ottových Čechách), Východočeské lomenice, Kroj lidový a národní vyšívání na Litomyšlsku. Psala pohádky, překládala – G. Keller, O. Schreinerová. Její povídky a další práce zveřejňovaly časopisy Český lid, Domácí hospodyně, Jitřenka, Kalendář paní a dívek, Květy, Lumír, Národní listy, Národopisný věstník, Novina, Prager Presse, Právo ženy, Přehled, Ruch, Světozor, Vesna, Ženský svět a další.*

Například časopis *Květy* byl obrázkový týdeník, který vycházel od listopadu 1865 místo zaniklých *Literárních listů*. Majitelem a vydavatelem byl J. Grégr, nakladatelem a redaktorem V. Hálek a J. Neruda, následně jen Hálek. *Květy* měly přílohu *Česká včela*. Jednalo se o módní přílohu, bazar, ženské listy. V roce 1872 byl časopis zastaven a majitel ho prodal J. S. Skrejšovskému. Abonentů dostávali jako náhradu

⁶² BÍLEK, K. *Arne Novák (1880-1939): soupis osobního fondu; Teréza Nováková (1853-1912): soupis osobního fondu*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1997. ISBN 80-85085-21-6. 58 s.

⁶³ ZÁMEČNÍK, K. *Knížka o Bystrém*. Sv. 4, *Byli našimi hosty (Teréza Nováková a Jaroslav Vrchlický v Bystrém)*. Bystré: Obecní úřad, 1994. 3 s.

⁶⁴ NOVÁKOVÁ, T. *Z lidské sonáty: Korespondence*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1988. 391 s.

Světobzor.⁶⁵ Tento obrázkový týdeník vycházel od roku 1867 jako čtrnáctideník. Z počátku byl jeho majitelem J. S. Skrejšovský, následně družstvo. Redaktory byli např. Sv. Čech nebo Jaroslav Vrchlický. Světobzor zanikl koncem roku 1899, kdy splynul s časopisem Zlatá Praha.⁶⁶ Od roku 1879 se Květy začaly opět vydávat jako listy pro zábavu a poučení s časovými rozhledy. Tentokrát však vycházely jako měsíčník. Nakladatel a vydavatel byl Vladimír Čech, redaktor Svatopluk Čech, dr. S. Heller nebo Václav Čech.⁶⁷

Teréza rovněž přispívala do politického deníku Národní listy, který vycházel od ledna 1861 až do roku 1945. Byl tribunou mladočeské strany, nejvýznamnějším listem své doby. Jeho vydavatelem a redaktorem byl JUDr. Julius Grégr. Redaktory listu byly osobnosti jako Jan Neruda, Vítězslav Hálek nebo B. Smetana.⁶⁸ V době persekuce českého tisku byly Národní listy často konfiskovány a zastavovány. Proto nejednou vycházely pod jinými tituly, např. Národní noviny či Naše listy.⁶⁹ Jména Jan Neruda, Vítězslav Hálek, J. V. Sládek a Svatopluk Čech byly spojeny i se zábavným a poučným časopisem Lumír, ve kterém Teréza také publikovala.

I po své smrti setrvala Teréza Nováková v povědomí veřejnosti. Zasloužili se o to především literární vědci J. Horák, M. Hýsek, A. Novák, F. X. Šalda, O. Theer. V letech 1914 – 1930 vyšly její Sebrané spisy v nakladatelství J. R. Vilímka pod redakcí Arne Nováka. Jednalo se o 17 svazků, kromě nich i různé výbory a nová vydání jejich děl. Rovněž byla zveřejněna malá část její korespondence se Sv. Čechem, K. Světlou

---

⁶⁵ BERÁNKOVÁ, M. *Přehled českého tisku v druhé polovině 19. století*. 2. vydání. Praha: SPN, 1970. 150 s.

⁶⁶ BERÁNKOVÁ, M. *Přehled českého tisku v druhé polovině 19. století*. 2. vydání. Praha: SPN, 1970. 155 s.

⁶⁷ BERÁNKOVÁ, M. *Přehled českého tisku v druhé polovině 19. století*. 2. vydání. Praha: SPN, 1970. 150 s.

⁶⁸ JÍLEK, V. *Dějiny české žurnalistiky od svého počátku do r. 1945*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0576-8. 14 s.

⁶⁹ BERÁNKOVÁ, M. *Přehled českého tisku v druhé polovině 19. století*. 2. vydání. Praha: SPN, 1970. 151 s.

a Z. Nejedlým.⁷⁰ Tato korespondence je z velké části uložena v její pozůstalosti v literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze. Dostala se sem z Národního muzea, jemuž ho daroval v letech 1934 a 1938 její syn Arne Novák. Tereziny dopisy reflektují velké spektrum spisovatelčíných zájmů – od národopisného výzkumu přes emancipační hnutí až po slovesnou tvorbu.⁷¹ V roce 1928 v Litomyšli, 1935 v Praze a 1937 v Budislavi jí byly odhaleny pamětní desky.⁷²

V padesátých a šedesátých letech devatenáctého století se u nás nedalo o nějaké ženské otázce vůbec hovořit. Jediné projevy nespokojenosti s touto situací se objevovaly v díle Boženy Němcové. První energické ženské spolky se vzbouřily až ke konci šedesátých let v Praze. Ženy se začaly odborně vzdělávat, navštěvovaly čítárny. Velmi brzy se situace, kdy si žena zvolila povolání mimo rodinu, stala zcela běžnou.⁷³

V devadesátých letech už ženy běžně studovaly na učilištích, stávaly se výbornými učitelkami. Vzdělání chtivým dívkám se tak otevřely dveře vyššího společenského vzdělání.⁷⁴ Spisovatelky už nepsaly jen básně a romány, ale i literaturu odbornou: pedagogickou, filantropickou. Vedle nich se začaly objevovat i umělkyně z oblasti výtvarné, hudební a dramatické.⁷⁵

---

⁷⁰ BÍLEK, K. *Arne Novák (1880-1939): soupis osobního fondu; Teréza Nováková (1853-1912): soupis osobního fondu*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1997. ISBN 80-85085-21-6. 58 s.

⁷¹ NOVÁKOVÁ, T. *Z lidské sonáty: Korespondence*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1988. 341 s.

⁷² BÍLEK, K. *Arne Novák (1880-1939): soupis osobního fondu; Teréza Nováková (1853-1912): soupis osobního fondu*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1997. ISBN 80-85085-21-6. 58 s.

⁷³ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 7 s.

⁷⁴ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 7 s.

⁷⁵ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 8 s.

3. O DÍLE

3.1 Mary Wollstonecraft – Obrana práv žen

Obrana práv žen (Obhajoba ženských práv), vydaná v roce 1792, je nejznámějším feministickým textem období osvícenství. „*Předkládá ženám silnou vizi příležitosti, v níž explicitně odsuzuje Rousseauovy restriktivní názory na roli žen.*“⁷⁶ Kniha je věnována panu Tayllerland-Perigordovi, bývalému biskupu autunskému. Je rozdělena do třinácti kapitol, z nichž každá rozebírá část problematiky ženské otázky. *O právech a povinnostech lidstva, Rozbor vládnoucího mínění o závislosti charakteru na pohlaví, Pokračování o témž předmětu, O ponížení ženy a jeho různých příčinách, Několik poznámek o spisovatelích, kteří ženu učinili předmětem soucitu, hraničícího s opovržením, O vlivu časně nabytých asociací na povahu, Skromnost (modesty) – pojata všeobecně ne jako výhradně ženská ctnost, O zhoubném vlivu, který má pohlavními ohledy určený názor o důležitosti dobré pověsti, na morálku, O zhoubných následcích nepřirozených třídních rozdílů ve společnosti, O lásce rodičů, O povinnostech dětí k rodičům, O národní výchově, Několik dokladů ženské pošetilosti, která koření v nevědomosti. Závěrečné úvahy o mravním povznesení lidstva, jež možno čekat od vlivu žen revolucionovaných a uvědomělých.* Původně mělo mít dílo tři části, neboť autorka se domnívala, že pouze tento jeden svazek nemůže obsáhnout celou problematiku. Uveřejněna však byla pouze první část.

Oates-Indruchová uvádí, že Wollstonecraft tady ostrým způsobem popisuje různé okamžiky života žen ve společnosti mužů. Domnívá se, že podstatou její argumentace je poznání, že představy o ženské povaze a schopnostech uváděné muži jsou nelogické a vnitřně si odporují.⁷⁷ Tato práce se tedy, jak uvádí Neudorflová-Lachmanová, domáhá hlavně práva žen na vzdělání a osvobození ženy „ve jménu mateřství“, což patrně

⁷⁶ In: ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8. 36 s.

⁷⁷ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*. 1. vydání. Praha: Slon, 1998. ISBN 80-85850-67-2. 20 s.

znamenal právo ženy rozhodovat nejen o tom, zda chce být matkou, či ne, ale také právo na souhlas k intimnímu vztahu.⁷⁸

V „Obraně práv žen“ je žena prezentována jako osobitá a racionální bytost. Někdo, kdo je schopen řídit svůj vlastní život. Plánovat svoji budoucnost, používat rozum, ovládat své emoce. Žena podle Mary Wollstonecraft je spíše ženská než dětinská, spíše rozhodná než podlézavá. Opořehovala úsilím zachovávat dívky v nevědomosti a nevinnosti. Hlavně proto, že místo o životě se učily vděčnosti mužům.⁷⁹ Tato revoluční kniha byla uznána jako realistický model společnosti až v devatenáctém století. Její myšlenky byly na rok 1792 příliš pokrokové.

3.2 John Stuart Mill – Poddanství žen

Práva anglických žen byla r. 1824 více omezena přičiněním Jamese Mill, který považoval práva středních vrstev za dostačující. Naopak měl tendenci je omezovat. Právě proto se politická práva stala od začátku jednou z nejpodstatnějších věcí v ženském hnutí. Na „otcovy hříchy“ reagoval John Stuart Mill svým dílem Poddanství žen (*The Subjection of Women*), vydaným v roce 1865.⁸⁰ Tuto knihu na počátku 90. let přeložila do češtiny Charlotta Masaryková.⁸¹ Ovšem již desítky let předtím byly vydány nakladatelstvím „Vzdělávací bibliotéky“ překlady od nejmenovaných autorek.⁸²

Kniha vznikla, dle slov samotného autora, aby vyvrátila tisíciletý předsudek o poddanství a inferioritě žen. Aby vyvrátila zvyk udržovat slabé pohlaví v područí. Důkazy tohoto tvrzení jsou velmi jasné a přesvědčivé.⁸³ Nevíme, jaká byla okamžitá reakce na Millův spis v Anglii, ale nelze popřít,

---

⁷⁸ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, M. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 902622-2-8. 330 s.

⁷⁹ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8. 37 s.

⁸⁰ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, M. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 902622-2-8. 330 s.

⁸¹ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, M. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 902622-2-8. 201 s.

⁸² NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 12 s.

⁸³ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 6 s.

že Anglie udělala pro výchovu svých žen nejvíce. Kromě Ameriky tady ženy zastávaly mnoho pozic ve veřejné činnosti.⁸⁴ Poddanství žen je malá kniha rozdělená na dva oddíly, vždy po dvou kapitolách.

Tímto dílem byly velmi nadšeny české feministky devatenáctého století. Teréza Nováková o něm napsala: „...vykonalo pout po vzdělancích všech národů, všude jsouc vítáno, ne-li dokonalým souhlasem (to pro zvláštní své stanovisko), tedy zajisté nelíčeným a hlubokým obdivem, plnou, neomezenou úctou. Jest sepsáno myslitelem věhlasným a velikým synem velikého a dávno slavného národa.“⁸⁵ Také sepsala pochvalnou recenzi pro Karolínu Světlou a Elišku Krásnohorskou. Celá práce vyšla v českém překladu v roce 1890 v Časopise českého studentstva.⁸⁶

John Stuart Mill se zasazuje o rovnoprávnost žen, odsuzuje jejich područí. Logickou argumentací při analýze jejich právního postavení v Anglii přirovnává danou situaci k situaci otroků a sluhů, kteří jen stěží mohou plně rozvíjet své schopnosti a charakter.⁸⁷ Účel a význam celého díla je obsažen v jedné větě poslední kapitoly: „*Mravní obrození lidstva jen tehdy opravdově počne, až nejpodstatnější sociální svazek řízen bude pravidlem spravedlnosti, až lidé naučí se vypěstovati nejoddanější sympatii k rovným jak právy, tak výchovou.*“⁸⁸ Přiznává, že tajemství ženské mysli mu objasnila jeho milovaná manželka, která s ním spolupracovala i na úvaze O svobodě.

---

⁸⁴ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 6 s.

⁸⁵ In: NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 5 s.

⁸⁶ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*. 1. vydání. Praha: Slon, 1998. ISBN 80-85850-67-2. 28 s.

⁸⁷ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*. 1. vydání. Praha: Slon, 1998. ISBN 80-85850-67-2. 28 s.

⁸⁸ In: NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 12 s.

3.3 Virginia Woolfová – Vlastní pokoj

Tato esej je souhrnem dvou přednášek pronesených roku 1928 na dvou anglických dívčích vysokých školách, na Arts Society v Newnhamu a sdružení Odaa v Girtonu. Přednášky byly zkráceny a autorka v nich provedla nějaké úpravy a doplnění.⁸⁹ Kniha je řazena ke klasickým dílům feministického myšlení. Otázka vztahu žen a literatury byla příležitostí k zamyšlení. Woolfová využívala žánry literární analýzy, společenské kritiky, vyprávění a meditace, čímž spojila vážnost s veselým nadhledem.⁹⁰ Dílo je rozděleno na 6 částí.

3.4 Teréza Nováková – Ze ženského hnutí

V období tvorby Terézy Novákové u nás stále více rostl zájem o ženské hnutí. Teréza se v letech 1887 – 1893 k tématu vyjadřovala v *Domácí hospodyně* a ve *Včelce*. Ženská otázka se stále stupňovala a autorka v letech 1896 – 1907 přešla k oblasti čistě feministické, kterou prezentovala v *Ženském světě*. Kniha *Ze ženského hnutí* obsahuje asi třetinu článků, které za tuto dobu vznikly.⁹¹ Je rozdělena na šest částí, z nichž každá má několik podkapitol. Za Předmluvou následuje kapitola *Stati všeobecné, Z otázek mravnostních, Ženské postavy v moderním dramatu českém i cizím, Vzdělání a školství, Žena v povolání a Žena v politice*.

Nováková představovala ženu morálně i společensky rovnoprávnou s muži. Přála si pro ni vzdělání i zaměstnání. Ženu pojala jako uchovatelku kulturních hodnot minulosti a tvůrkyni hodnot nových. Z tohoto důvodu ji směřovala k uctívání tradice, k vlastenectví, k rozvíjení českého jazyka a k aktivnímu českému vědomí.⁹²

---

⁸⁹ WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 215 s.

⁹⁰ WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. Přebal.

⁹¹ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 1 s.

⁹² NOVÁKOVÁ, T. *Z lidské sonáty: Korespondence*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1988. 395 s.

4. ŽENSKÁ OTÁZKA

4.1 O postavení ženy ve společnosti

Svou knihu *Obrana práv žen* otevírá autorka hned několika otázkami. Na čem se zakládá povznesenost člověka nad zvíře? Na rozumu. Jaká vlastnost povyšuje jednoho člověka nad druhého? Ctnost. Z jakého důvodu byl člověk obdařen vášněmi? Aby v boji s nimi došel poznání, kterého zvířata dosáhnout nemohou.⁹³ Uvažuje o tom, co je to zlo. Proč je na světě, kde vzniká, co způsobuje. Hodnotí svrchovanou moc královskou. Uvádí, že lidem, kteří se pohnuti pohledem na bídu protíví autoritám, se nadává do nepřátel jak Boha tak i člověka. Každý stav, jehož podstatou je podrobení si jiných, je ničivý pro morálku. Toto své tvrzení dokládá několika příklady ze života vojáků, námořníků a kněží.⁹⁴

I John Stuart Mill se zabývá královskými rodinami. Avšak nedívá se na ně jako na autority. Srovnává je s nezpůsobilostí žen, neboť pouze u žen a královských rodin se ještě setkáváme s případy, kdy se zákony zmocní člověka hned po narození a určují mu, co může a nemůže dělat. Ženy, které čtou a píšou, jsou v této době považovány za odpůrce společnosti. Dokazuje, jak moc se područí žen přičí duchu nové doby.⁹⁵ Stanovuje paralelu mezi inferioritou žen a jinými zvyky a zákony, které se zdály dobrými. Každý, kromě těch, kteří jimi trpí, se za ně velmi horlivě zasazuje, a proto se dají velmi těžko bořit.⁹⁶

Mary Wollstonecraft prezentuje argumenty, které omlouvají nadvládu mužů. Podle těchto argumentů se mají ženy a muži co nejvíce lišit. Ženám není dovoleno mít dost duševní síly, aby mohly být skutečně dokonalé. Žena je definována jediným slovem – nevinnost. Muži si stěžují na rozmary a pošetilost ženského pohlaví. Není to ale výsledek nevědomosti? Dívky jsou od dětství vychovávány k přesvědčení, že mírnost

⁹³ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 19 s.

⁹⁴ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 22-28 s.

⁹⁵ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 32 s.

⁹⁶ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 10 s.

povahy, poslušnost a úzkostlivé dodržování předpisů jim přinese ochranu mužů, že v jejich životě je důležitá jen krása.⁹⁷

Teréza Nováková rozebírá rozdíly mezi mužem a ženou. Zamítá teorii, že utlačování žen je zákonem přírody. Dodává, že toto tvrzení značně zaostává. Protože pokud jsou vlastnosti, kterými vyniká muž, musí zákonitě být i vlastnosti, kterými vyniká žena. Srovnává tuto situaci se zákony přírody. Je to nespravedlnost, že samička slavíka je němá, že lev má velkou hřívu, že u mnoha druhů ptáků se samečci chlubí pestrobarevným peřím. I přes to nemůžeme prokázat, že ženské pokolení je něco méně než mužské. Důkazem toho je třeba orel, jehož samička je větší a průbojnější, nebo společenství včel, kterému samička vévodí.⁹⁸

Mill vidí problém v tom, že právní podřízenost žen mužům je sama o sobě bezprávím a jednou z hlavních překážek pokroku. Měla by být nahrazena úplnou rovností, která by nevyzdvihovala moc jedné strany a neschopnost strany druhé. Autor podotýká, že ti, kteří se drží učení o mužském právu vládnout a ženském poslouchat, by měli podat pozitivní důvody svého tvrzení nebo se podrobit jeho zavržení.⁹⁹

Domnívá se, že systém, který podřizuje slabší pohlaví silnějšímu, je založen pouze na teorii, protože jiný systém nebyl nikdy vyzkoušen. Z toho důvodu nemůžeme tvrdit, že zkušenost přinesla nějaký důkaz o své správnosti.¹⁰⁰ „...přijetí systému nerovnosti nebylo nikdy výsledkem přemýšlení, ani úsudku, ani jakýchkoliv myšlének společenských, ani uvážením něčeho, co by vedlo k blahu člověčenstva nebo k dobrému pořádku ve společnosti. Vyrostlo jednoduše z fakta, že od počátku lidské společnosti každá žena (dle ceny, kterou v ni kladli muži a se zřetelem na její menší sílu tělesnou) byla poddána některému muži.“¹⁰¹

---

⁹⁷ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 30-31 s.

⁹⁸ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 183 s.

⁹⁹ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 3 s.

¹⁰⁰ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 9 s.

¹⁰¹ In: MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 9 s.

Wollstonecraft se pozastavuje se nad úctou, kterou mají lidé k bohatství. Jedna společenská třída utlačuje druhou. Každá z nich se snaží získat úctu právě prostřednictvím majetku. Bohatství dává lidem respekt, který by měli získat za své nadání a ctnosti. Bohatí lidé neplní své základní lidské povinnosti, a přesto si užívají velké úcty svého okolí. Společnost, která míru úcty neměří plněním povinností mužů a žen, není správně organizována. Autorka rozebírá jak povinnosti pracovní, tak povinnosti mateřské, manželské i povinnosti ke všem našim bližním.¹⁰²

Mill upozorňuje na problém, že finance jsou pouze mužská záležitost. Zabývá se především podmínkami, které zákon stanovuje svatebním smlouvám. Manželství je cíl, který společnost určila ženám, cíl, ke kterému jsou vychovávány a který by měl být jejich prioritou. Při vstupu do manželství připadá žena i její majetek muži. Vyšší třídy se snaží smlouvami tento zákon obejít. Chtějí pojistit dědictví nebo alespoň jeho část před absolutní nadvládou muže. Žena nemůže spravovat své jmění sama, ale rodina může zabránit tomu, aby je manžel rozházel. To je vše, co může vysoce postavený šlechtic udělat pro svou dceru. Ve většině rodin však žádné smlouvy nejsou. Manželé jsou podle zákona jednou osobou. Především proto, aby to, co bylo ženy, bylo i muže. Ovšem naopak to bohužel nefunguje.¹⁰³

Takové je podle zákona postavení ženy a ona proti tomu nemůže nic udělat. Pokud se rozhodne od muže odejít, nemůže si s sebou vzít vůbec nic, děti, ani to, co jí právem patří. Muži se velmi líbí, když může ženu přinutit k návratu zákonem nebo silou. Někdy se spokojí s tím, že jí vezme vše, co vydělá nebo dostane. Jediným východiskem je rozvod. Ten byl donedávna ale tak drahý, že si ho mohla dovolit jen vysoce postavená šlechta.¹⁰⁴

---

¹⁰² WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 225-227 s.

¹⁰³ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 49-52 s.

¹⁰⁴ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 53-54 s.

Avšak spisovatel má jistou naději, že jednou přijde doba, kdy vše, co bylo majetkem muže nebo ženy před svatbou, zůstane jejich i po ní, aniž by je manželství jakkoliv omezovalo. Autor je zastáncem společného vlastnictví pouze v případě, že dojde k úplnému splynutí manželů a rovnoprávnosti mezi nimi.¹⁰⁵ Rozebírá postavení žen v manželství a slabou ochranu, kterou jim poskytuje zákon. Propaguje úctu ke svobodné lidské bytosti a spravedlivé rozdělení moci a funkcí mezi manžely podle jejich schopností.¹⁰⁶

„Zůstaň při nás, neodcházej od nás ani na chvíli, neboť v tobě kotví štěstí každého jednotlivého muže, na tobě závisí bytí, zdraví a cena budoucích pokolení, jen ty můžeš dáti onu péči, onen soulad a klid, ono dobro života, jehož si žádá člověk, tvor společenský, zůstaň, neodcházej, buď poddána, buď nás poslušna, odřekni se ráda toho, bez čeho my býti nemůžeme, skryj se v přítmí, když my chodíme ve světle, obětuj se, zapomeň na sebe, nebuď svá, buď ničím – buď naše!“¹⁰⁷

I přes tuto ženám tak často opakovanou větu vidělo ženské hnutí ženu jako samostatného jedince, jako příslušníka utlačovaného pohlaví. Nevidělo její životní úděl pouze v rodině. Toto hnutí chtělo vydobýt ženám význam a postavení mimo kruh rodinný. Umožnilo ženám studovat, aby mohly vyzbrojeny vědomostmi vyzdvihnout a upevnit svou pozici a plně rozvinout své schopnosti.¹⁰⁸ *„Zákon pravil: Buď budeš ženou samostatnou, uhájíš si práci svou existenci, aneb budeš choť svého muže, matkou svých dětí, správkyní a hlavní pracovníci své domácnosti a splyneš s tímto svým okolím.“¹⁰⁹*

Wollstonecraft je přesvědčená, že společenská pravidla ženám tak poctivě vštěpována využívají samou podstatu morálky. Uvažuje o lásce, věrnosti, smilstvu, závazcích k rodině, o cudnosti. Popisuje, jak

---

¹⁰⁵ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 78 s.

¹⁰⁶ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 11 s.

¹⁰⁷ In: NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 243-244 s.

¹⁰⁸ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 244 s.

¹⁰⁹ In: NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 245 s.

to ve společnosti chodí, především rozmary aristokracie. Předestírá, že mnoho lidí má lepší pověst, než jakou si zaslouží.¹¹⁰

Virginii Woolf ve Vlastním pokoji překvapuje zjištění, že se muži hněvají. Je snad hněv nějakou neoddelitelnou součástí moci? Proto se muži zabývají tvrzeními o duševní, mravní a tělesné podřadnosti žen?¹¹¹ „*Jsme tvory iluze, a tak možná víc než co jiného vyžadujeme sebedůvěru....A jak můžeme tuto nezměřitelnou vlastnost, která je přitom tak drahocenná, získat nejrychleji? Myšlenkou, že ostatní jsou podřadnější než my.*“¹¹² Ženy už po staletí mají schopnost až dvojnásobně muže zvětšovat. Pokud by však přišly o svou podřízenost, zvětšovat by přestaly.¹¹³ Ve Třech guinejích Virginia píše: „...já jako žena ve skutečnosti žádnou vlast nemám. Jako žena žádnou vlast nežádám. Pro mne jako ženu je vlastní celý svět.“¹¹⁴

Mary Wollstonecraft v závěru svého díla vypočítává některé pošetilosti, které jsou vlastní pouze ženám. Jsou to chyby rozumu vyplývající z nevědomosti.¹¹⁵

- Spousta žen se dívá s pohrdáním na společensky níže postavené spoluobčany. Dokazují tím, že nemají dost vzdělání na to, aby se povznesly nad společenské předsudky.¹¹⁶
- Další slabostí žen je přílišná sentimentalita. Ve své nevědomosti ženy často podléhají svým dojmům. Věnují se čtení nesmyslných románů a tvoří si podle nich názory.¹¹⁷
- Ženy jsou neskutečně marnivé. Avšak touha hezky se oblékat není pouze ženskou záležitostí. I mnoho mužů podléhá iluzi, že nejdůležitější je to, co má člověk na sobě.¹¹⁸

---

¹¹⁰ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 210-215 s.

¹¹¹ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 244 s.

¹¹² In: WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 246 s.

¹¹³ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 247 s.

¹¹⁴ In: WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 126 s.

¹¹⁵ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 289 s.

¹¹⁶ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 290 s.

¹¹⁷ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 297 s.

Oproti tomu John Stuart Mill se v závěru své knihy *Poddanství žen* zabývá otázkou, zda na tom bude lidstvo lépe, když ženy dostanou svobodu. Co to společnosti přinese? Dochází k výsledku, že vykonáním spravedlnosti k polovině lidstva se upevní cit spravedlnosti ve všech vrstvách společnosti a ta se mravně pozvedne. Za velkou přednost považuje to, že pokud budou ženy rovny mužům, zdvojnásobí se počet lidí, kteří mohou přispět ke službám společnosti. Další velkou předností je samozřejmě štěstí jedné poloviny lidstva.¹¹⁹

V knize *Ze ženského hnutí* se Teréza Nováková ve svých prvních článcích s lítostí dívá na uplynulá staletí. Vyvíjelo se vzdělání, kultura, technika, ale postavení a práva ženy se téměř nezměnila. Poukazuje na mnoho vynikajících oduševnělých žen, které jsou stále přehlíženy jen pro své pohlaví. Upozorňuje na opomíjený fakt, že duše pohlaví nemá.¹²⁰ V roce 1903 píše článek, ve kterém ženám vyčítá, že nevyužily několika příležitostí k získání volebního práva. Uvědomuje si, že získání volebního práva s sebou nese úzkost a zodpovědnost. Přesto pokud se objeví další příležitost, je nutné jí využít. Protože toto právo ženám patří, bez něj nejsou plnohodnotnými občany.¹²¹ Autorka uvádí, že není žádný důvod pro to, aby plnoletá, tělesně i duševně zdravá žena nemohla volit. Žena myslí, vzdělává se, přispívá chodu společnosti stejně jako muž.¹²² Proto by měla mít i stejná práva.

Žena je vedena k poddanství už od dob zániku matriarchátu. Tak dlouho jí společnost tvrdila, že je méněcenná, až tomu sama uvěřila. Nováková v jedné z pozdějších úvah upozorňuje na to, že ještě teď, po tolika převratech, je za ideál považována žena v domácnosti. Nikdo

---

¹¹⁸ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 304 s.

¹¹⁹ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 133-135 s.

¹²⁰ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 181-182 s.

¹²¹ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 310-313 s.

¹²² NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 320 s.

se nepozastavuje nad tím, že změny, ke kterým došlo, přinesly nejen naší zemi mnoho dobrého. Přinesly velký prospěch celému lidstvu.¹²³

„Správný je názor, který vidí vlastní určení žen v tom, aby pečovaly o fyzické i duševní zdraví vzrůstající generace. Ale pak tedy je nevědomost, pro niž jsou k tomuto úkolu neschopny, hříchem proti pravému řádu a stavu věcí. Já však tvrdím, že jejich duch může pojeti ještě mnohem, mnohem více, a že dokud se tak nestane, nebude dobrých matek.“¹²⁴

4.2 Výchova

Problematikou výchovy se ve svém díle zabývala především Mary Wollstonecraft. Ta se zamýšlí nad pojmem individuální výchova. Rozumím takovou péči o dítě, která zostřuje jeho smysly, utváří jeho povahu. Bude vychováno tak, aby v dospělosti pokračovalo v přemýšlení a uvažování. Avšak Mary nevěří, že by soukromá výchova mohla působit zázraky, které jí někteří autoři přisuzují. Muži i ženy jsou vychováni názory společnosti, ve které žijí. Dokud se společnost od základů nezmění, nemůžeme od výchovy mnoho očekávat. Nejlepší je ta výchova, která cvičí stejně rozum, srdce i tělo. Tedy taková, která činí člověka schopného samostatnosti.¹²⁵

Podle autorky je potřebné, aby láska ženy k muži stála na stejně pevném základě jako víra v Boha. Je jen jedna možnost. Buď budou ženy od dětství ukryty před světem, nebo je musíme vychovávat tak, aby dokázaly samy myslet a jednat. Mary připouští, že potrvá ještě dlouho, než si ženy uvědomí, že jsou samy proti sobě. Milují slabost, kterou zakrývají slovem jemnost. Místo intelektu a nadání uctívají smyslnou krásu.¹²⁶

---

¹²³ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 243 s.

¹²⁴ In: WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 306 s.

¹²⁵ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 33-34 s.

¹²⁶ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 72-82 s.

Muž a žena si musí být morálně rovni. Ale představa o ženskosti, tak dokonale vytvořená, tlačí pravdu stranou a ze ctnosti se stává pojem relativní. Žena má v životě jiné povinnosti než muž. Má-li si ale získat úctu, je pro ni nezbytné cvičení duševních schopností. Ve vyšších třídách se jen málo setkáváme s lidmi neobvyklého nadání a to, v jakém postavení jsou, není dílem přírody, ale člověka. Vlivy povolání, jedince i společnosti tvoří lidskou povahu.¹²⁷

Náš rozum nás uchovává v patřičných mezích, když se necháme unést představami. Ale až individualita dodává barvu. Spousta lidí nemá poetické citění, proto opouštějí svou samotu. Hledají umělecká díla a těší se z vidění světa, které jim autor vetknul. Výchova nám dává morální principy, utváří náš vztah k autoritám, ke vzdělání, ke společnosti i k sobě samému. Má velký podíl na tom, zda z nás vyrostou silní či slabí lidé. Je-li tedy dívkám od dětství vnucován pocit podřadnosti a hlouposti, uvěří tomuto tvrzení, a to se zakoření hluboko v jejich mysli. Ženy musí snášet mnoho posměchu a jízlivostí, protože neumí nic než opakovat naučené fráze, ale vzhledem k jejich výchování je to zcela pochopitelné.¹²⁸

Wollstonecraft věnovala ve svém díle *Obrana práv žen* dvě kapitoly vztahům mezi rodiči a dětmi. Mluví o velké a bezmezná lásce rodičů k dětem. O nároku rodičů na vděčnost dětí. Ta ovšem rodičům nestačí, chtějí slepou poslušnost. Můžeme ale potlačovat své názory jen proto, že se neshodují s jejich? Každopádně rodiče, kteří o své potomky pečovali v době jejich dětství a dospívání, si zaslouží oplatit stejnou mincí, když zestárnou a sami potřebují pomoc.¹²⁹

V předposlední kapitole uvažuje Mary o způsobu výchovy dětí a vlivu prostředí na ni. Pokud jsou děti omezeny pouze na společnost mužů a žen, předčasně vyspívají, což brání rozvoji jejich ducha i těla. Aby samostatně přemýšlely, musí vyrůstat ve společnosti dětí, které jdou za týmž

---

¹²⁷ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 72-82 s.

¹²⁸ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 185-190 s.

¹²⁹ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 241-247 s.

cílem. Děti se stávají netečnými, když slepě věří odpovědím na své otázky. Jen málo jich v dospělosti najde dost síly, aby začali uvažovat o významu svých slov. Spisovatelka se domnívá, že v případě, kdy budou děti vyrůstat se svými vrstevníky, nemůže takováto situace nastat.¹³⁰

4.3 Vzdělávání

Mary Wollstonecraft předkládá čtenářům úvahu o výhodách vzdělávání. „*Associace našich představ řídí se buď zvyklostí nebo okamžikem.*“¹³¹ Pokud jsme už jednou měli nějakou myšlenku nebo konkrétní názor, zůstávají v našem podvědomí, dokud je nějaká náhodná situace opět nevyplaví na povrch. Naše mysl dokáže hledat souvislosti mezi jednotlivými myšlenkami neuvěřitelně rychle.¹³²

Původně autorka preferovala spíše soukromou výchovu, neboť nesouhlasila se způsobem výuky na školách. Později ale změnila názor. Stále považuje školy za semeniště hlouposti a hanebnosti. Chlapci se ve škole naučí pouze zhýralosti. V penzionátech děti celý rok nemyslí na nic jiného než na prázdniny a výuce nevěnují dostatečnou pozornost. Prázdniny ale nakonec stráví v nečinnosti. Na druhou stranu, jsou-li vzdělávány doma, výuka je rozvržena do rozumnějšího plánu. Nevýhodou ovšem je, že děti jsou až příliš přesvědčeny o vlastní důležitosti či urozenosti. Jedinou možností je tedy úspěšné spojení veřejné a soukromé výchovy.¹³³

„*Ale v této zemi strach před obnovami zachvacuje vše. Je to všechno jen strach, bázeň nečinných darmochlebů, kteří hledí na své společenské postavení jako na dědičný statek, kteří jedí, pijí a baví se, místo aby plnili povinnosti, jež jsou vlastně podmínkou jich vyznamenání...*“¹³⁴ Mary propagovala, aby chlapci i dívky byli vzdělávání spolu. Pokud je manželství

---

¹³⁰ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 254-255 s.

¹³¹ In: WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 184 s.

¹³² WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 184 s.

¹³³ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 255-256 s.

¹³⁴ In: WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 258 s.

základem společnosti, má být nová generace vychovávána podle téhož vzoru. Žena nebude nikdy plnohodnotně plnit své povinnosti, dokud nedostane možnost samostatně pracovat. Pak pochopí smysl manželství a stane se muži spíše přítelkyní než milenkou.¹³⁵

Autorka má zcela jasnou představu, jak by měla škola pro obě pohlaví vypadat. Musely by zde být zavedeny uniformy, aby zmizely třídní rozdíly mezi studenty. Ke škole by patřila rozsáhlá zahrada, kde by si každý našel nějakou zábavu. Děti by nestudovaly více než hodinu v kuse. Byl by kladen velký důraz na praktickou výuku, neboť děti mnoho věcí v teorii nezaujme. Následně by chlapci starší devíti let, určení pro řemeslo, přestoupili do jiných škol přizpůsobených jejich budoucímu povolání. Dopoledne by studovaly obě pohlaví dohromady, odpoledne by se dívky učily šít, vyšívat aj. Studenti výjimečně nadaní nebo z bohatých rodin by se učili jazyky, historii, politiku atd.¹³⁶ Tento model se do jisté míry podobá současnému uspořádání nejen českého školství.

Tehdejší vzdělávání dívek Wollstonecraft považuje za povrchní učení, kdy byl kladen důraz na jejich zábavné a dekorativní schopnosti. Toto vzdělávání není dost vhodné pro ni ani pro dívky, které by se měly stát manželkami a matkami. Dívky by raději měly být vedeny k tomu, aby se z nich staly „lepší občanky“. Tedy vyspělé, racionální a nezávislé bytosti, které se následně stanou lepšími dcerami, ušlechtilějšími sestrami, věrnějšími manželkami a rozumnějšími matkami. Vzdělání by mělo dodat ženám dávku nezávislosti a především vlastní sebeúcty.¹³⁷

O více než sto let později se Virginia Woolf ve své práci *Vlastní pokoj* zamýšlí nad vzděláním žen a jeho vlivu na literaturu. „*Jsou ženy vzdělané, nebo ne? Napoleon se domníval, že toho nejsou schopny.*

---

¹³⁵ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 267 s.

¹³⁶ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 272-273 s.

¹³⁷ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8. 58 s.

*Dr. Johnson věřil v pravý opak.*¹³⁸ Ve druhé části své eseje Virginia vzpomíná na to, jak jí byl zakázán vstup do univerzitní knihovny. Uvádí, že i když je nepříjemné stát před zamčenými dveřmi, snad ještě nepříjemnější je být uzamčen uvnitř. Poukazuje na to, kolik knih bylo napsáno o ženách a kolik z nich napsali muži. Pozastavuje se nad faktem, že zatímco muži píšou knihy o ženách, ženy nepíšou knihy o mužích.¹³⁹ Plynule přechází k tomu, co si muži o ženách myslí. Předestírá rozporuplnost několika názorů. Jeden tvrdí, že ženy nemají žádný charakter. Druhý, že ženy jsou extrémní, lepší nebo horší než muži.¹⁴⁰

Spisovatelka přemýšlí o tom, co by se stalo, kdyby se na Shakespearově místě narodila žena. Kdyby napsala Shakespearovy hry. To však podle Virginie není možné. Žena nemůže napsat kvalitní hry, nikdy nebude mít Shakespearova génia. Nedostane se jí totiž potřebného vzdělání. Musí se věnovat vaření a šití a následně je provdána. Navíc žena by ani nedostala možnost svého tvůrčího ducha rozvinout.¹⁴¹ Na tyto myšlenky se ve svých dílech odvolává i Simone de Beauvoir.¹⁴²

*„Proč muži pijí víno a ženy vodu? Proč je jedno pohlaví tak zámožné a druhé tak chudé? Jaký vliv má chudoba na literaturu? Jaké podmínky jsou nezbytné pro vznik uměleckého díla?“*¹⁴³

Teréza Nováková v počátcích své tvorby připomíná, že bychom měli ženu vidět stejně jako muže nejprve člověkem. A ten si zaslouží v plné míře všechna lidská práva. Žena má stejně jako muž tělo i duši. Měla by mít tedy právo svého ducha rozvíjet. Využívat všech svých schopností a pomoci

¹³⁸ In: WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 242 s.

¹³⁹ WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 238-239 s.

¹⁴⁰ WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 242 s.

¹⁴¹ WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 256-258 s.

¹⁴² NAGL-DOCEKAL, H. *Feministická filozofie: výsledky, problémy, perspektivy*. 1. vydání. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-68-7. 103 s.

¹⁴³ In: WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 238 s.

vzdělávání je nadále stupňovat.¹⁴⁴ Vždyť věda i zdravý rozum nám napovídá, že žena-člověk je muži rovnocenná.¹⁴⁵

Spisovatelka podotýká, že se ženy zabývají mnoha vědeckými obory, které muži nedokážou obsáhnout. Měly by mít stejnou možnost volby povolání a z toho vyplývající nárok na odpovídající vzdělání. Přece ke každému povolání potřebuje člověk vzdělání, které bude ve svém oboru doplňovat, aby se stal co nejlepším.¹⁴⁶ „*Svobodná volba povolání jest věcí tak důležitou, k samému jádru zdravotního stavu lidstva sahající...*“¹⁴⁷ Problém je v tom, že jediným povoláním, na které je žena připravována, je manželství a mateřství. Tomu odpovídá i její vzdělání.¹⁴⁸

V roce 1908 Nováková píše o průběhu některých změn. Studium žen na univerzitách bylo z počátku tak neobvyklé a nesmyslné, že mělo mnoho odpůrců, dokonce nepřátel. Úvahy o tomto tématu nemají konce. I přesto, že už je zcela běžné, aby ženy měly univerzitní vzdělání, otevírají se nové dívčí školy, neutichá snaha odpůrců o zastavení tohoto pokroku. Argumentují tím, že ženský organismus musí během života zvládnout mnoho těžkých úkolů, např. těhotenství a porod, a z toho důvodu není dobré ho zatěžovat ještě studiem.¹⁴⁹

O rok později se zabývá tím, že proniknutí žen do všech povolání čistě mužských, způsobilo velký rozvoj ženského odborného školství, a to kvantitativně i kvalitativně.¹⁵⁰ Dříve pojem vzdělání pro ženy znamenal šest let školy, základy francouzštiny, klavíru, ručních prací, možná kreslení. I tyto minimální vědomosti byly považovány za výjimečně dobré.¹⁵¹ Autorka se raduje nad faktem, že tato doba již pominula, že ženy mají

---

¹⁴⁴ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 184 s.

¹⁴⁵ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 186 s.

¹⁴⁶ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 191 s.

¹⁴⁷ In: NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 191 s.

¹⁴⁸ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 192 s.

¹⁴⁹ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 201-202 s.

¹⁵⁰ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 210 s.

¹⁵¹ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 212 s.

dostatečné vzdělání a jemu odpovídající povolání bez ohledu na jejich pohlaví. Je velmi zvědavá, jak se bude situace vyvíjet dál.¹⁵²

V době, kdy ženy bojovaly za volební právo, se domnívaly, že společnosti přinesou hodně dobrého. Avšak jejich aktivity se setkaly s mnoha neúspěchy, což vedlo k utlumení jejich snažení.¹⁵³ Nováková upozorňuje, že ženy nemohou přijít do politiky a být hned produktivní. Nejprve potřebují náležité vzdělání. Stejně jako muži musí navštěvovat univerzity, přednášky, semináře, číst různá politická díla a časopisy a učit se být dobrým politikem. Pokud toto nechtějí podstoupit, neměly by se v politice vůbec objevovat. Jejich přítomnost by byla pouhou marnivou okázalostí, pouze škodlivým sportem.¹⁵⁴

4.4 Zaměstnání

Mary Wollstonecraft v *Obraně práv žen* upozorňuje na fakt, že charakter každého člověka je do velké míry ovlivněn jeho povoláním. Oduševnělý člověk má nevýrazný obličej, při popisu jeho osobnosti si ho ani nevšimneme. Oproti tomu slabý člověk, který nemá charakter, má pouze to tělo. Tedy u oduševnělých lidí si všímáme ducha, zatímco u slabých vidíme jen tělo, jen bezduchou skořápku. Osvícená společnost by si měla dávat pozor, aby si za vládce nezvolila člověka bezduchého, který se už pouhým nástupem do své funkce stává zločincem nebo šílcem.¹⁵⁵

Geniální lidé ohrožují své zdraví přílišnou námahou a nedbalostí. Vzhledem k tomu, že s jejich nadšením vzrůstá i jejich intelekt, vešlo v povědomí přísloví – meč ničí pochvu. Okolí z toho usuzuje, že inteligentní lidé bývají slabí. Autorka se domnívá, že je to právě naopak. Duševní síla člověka bývá spojena s jeho silou tělesnou. Pokud roste intelekt člověka, roste i jeho tělesný náboj. Nabízí se otázka, je-li tělesná síla spolu s nadáním

---

¹⁵² NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 214 s.

¹⁵³ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 344 s.

¹⁵⁴ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 351-352 s.

¹⁵⁵ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 28 s.

pýchou muže, proč se ženy vychloubají jejich nedostatkem. Ovlivněny touhou mužů po stydlivém, něžném protějšku se chlubí svou slabostí. Získávají moc vychytralým působením na slabé stránky muže. Tímto přístupem ovšem značně upadá charakter ženy.¹⁵⁶

John Stuart Mill už mluví o přípustnosti žen ke všem úkonům a zaměstnáním. Domnívá se, že neschopnost žen se předstírala, aby byly udržovány v podřízenosti doma, protože většina mužů se nedokáže smířit s myšlenkou žít s lidmi sobě rovnými. Nebýt tohoto důvodu, téměř každý by uznal nespravedlnost vylučující ženy z výnosných zaměstnání. Jako příčina poddanství žen se neuváděla jejich nízká inteligence, ale zájem lidstva, což znamenalo zájem mužů.¹⁵⁷

Podle Milla není nutné dokazovat, že ženy jsou intelektuálně způsobilé k lepším zaměstnáním. Je nutné dokázat, že nejsou.¹⁵⁸ Muži se domnívají, že hlavním důkazem je už jenom to, že mužský mozek je větší než ženský. Spisovatel na to odpovídá, že je to samo o sobě pochybné. Není prokázáno, že ženský mozek je menší. Příčinou této teorie je pravděpodobně skutečnost, že ženy jsou fyzicky menší.¹⁵⁹

Autor promlouvá o vlastnostech, kterými ženy vynikají. Podle něj to jsou: praktický smysl, chápavost, živost a duševní pohyblivost.¹⁶⁰ Avšak časově náročné povinnosti k rodině jí brání ve vzdělávání, které je k výkonu jakéhokoliv povolání nezbytné.

Ve *Vlastním pokoji* hovoří Virginia Woolfová hlavně o povolání spisovatelky. Vztah žena a literatura dělí na tři části – ženy a to, jaké jsou – ženy a beletrie, kterou píší – ženy a beletrie, která se píše o nich.¹⁶¹ Přichází se svým názorem na ženskou literární tvorbu, totiž tím, že pokud má žena

---

¹⁵⁶ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 60-63 s.

¹⁵⁷ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 85-86 s.

¹⁵⁸ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 86 s.

¹⁵⁹ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 109 s.

¹⁶⁰ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 11 s.

¹⁶¹ WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, *Vlastní pokoj* 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 218 s.

psát literaturu, musí mít své vlastní peníze, tedy ekonomickou samostatnost, a „vlastní pokoj“, tedy místo, kde budou moci nerušeně pracovat osvobozeny od povinností daných jejich rolí ve společnosti.¹⁶²

Teréza Nováková se v jedné kapitole své práce zabývá spojením zaměstnání a rodiny. Domnívá se, že všechno v rodině se jeví snadným, pokud její členové mají dostatek životních prostředků, jsou zdraví a nepostihla je žádná životní tragédie. Přesto není rodinný život pro ženu jednoduchý, má-li se věnovat domácnosti i práci.¹⁶³ Jedinou možností pracovat je v životě ženy její pomoc v manželově povolání, ať už v obchodě, v řemesle či v zemědělství. Práce, které žena vykonává v domácnosti jsou považovány za samozřejmost a nejsou nijak oceňovány.¹⁶⁴

Spisovatelka se zamýšlí nad novými možnostmi práce pro ženy. Nemyslí tím nahrazení mužů v jejich funkcích, ale obsazení funkcí úplně nových, dosud nezaplňených. Nejde o boj mezi pohlavími, ale o společnou práci rozdělenou podle schopností. Tím autorka myslí např. ženský domácí průmysl. Proč by se žena nemohla živit vyšíváním nebo krajkářstvím? Proč by ze své dennodenní činnosti nemohla něco vytěžit? Například v cestovním ruchu. Vždyť v jiných zemích je to už zcela běžné. Podle Novákové ale našemu národu chybí podnikavost a iniciativa.¹⁶⁵

---

¹⁶² WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 235 s.

¹⁶³ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 241 s.

¹⁶⁴ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 264-265 s.

¹⁶⁵ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 301-302 s.

4.5 Pojem otroctví

Mary Wollstonecraft tvrdí, že masa nemůže mít žádný význam, protože jinak by se otroci nenechali dobrovolně utlačovat a vzbouřili by se. Z toho vyvozuje, že otroctví má svůj původ ve sklonu přizpůsobit se současnosti. Otroci pohrdají svobodou a nemají dost odvahy, aby o ni bojovali. Žena se tak nikdy nevymaní z podřízenosti v oblasti duševní. Vládne sice neomezeně svým půvabem, ale je jí připisována jen malá dávka rozumu.¹⁶⁶

Mary uvádí příčiny ponižování slabšího pohlaví. Žena byla v historii vždy buď otrokem nebo despotou a tyto dvě pozice jí znemožnily rozvoj rozumu. Nejmocnějším zdrojem ženské bláhovosti a zhýralosti je omezenost. Tak se hlavní náplní ženina života stal požitek. Dokud bude tento stav pokračovat, nemůžeme v tato stvoření vkládat mnoho naděje. Jejich podřízenost je povznáší. Stále dokola žádají, aby jejich ženství byl vzdáván hold.¹⁶⁷ Proč to na úkor svobody dělají? „*Tak vášně muže ženu posadily na trůn královský, a dokud lidstvo nenabude rozumu, trvá obava, že ženy budou hájiti moc, kterou nabývají nejmenším napjetím sil, – a kterou jim nikdo neupírá.*“¹⁶⁸

Stejně tak John Stuart Mill srovnává podřízenost žen s otroctvím. Jejich postavení v manželství popisuje jako horší než postavení otroka. Nepopírá, že s ženami se většinou zachází lépe než s otroky, ale nikdo není otrokem v takové míře jako žena.¹⁶⁹ Předkládá, že přání vládnout je nejsilnější lidskou potřebou. Každý si přeje mít moc, nejvíce nad těmi, kteří jsou mu nejbližší a nad těmi, kteří by mohli stát v cestě jeho plánům. Omezení vládnoucí třídy je považováno za nepřirozenost, ale je jasné, že nepřirozenost znamená jenom nezvyklost a že všechno, co je obvyklé

---

¹⁶⁶ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 83-84 s.

¹⁶⁷ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 86-88 s.

¹⁶⁸ In: WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 88 s.

¹⁶⁹ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 52 s.

je i přirozené. Pak podřízenost žen je všeobecným zvykem a každá odchylka je nepřirozená.¹⁷⁰

„*Manželství jest jediným skutečným nevolnictvím, zákonem uznaným.*“¹⁷¹

4.6 Ženy a literatura

Mary Wollstonecraft v páté kapitole zkoumá některá díla zabývající se ženskou otázkou. Analyzuje práce dr. Gregoryho nebo lorda Chasterfiolda. Neopomíjí ani spisovatelky své doby. Madame Genlis, Mrs. Chapone či Mrs. Macaulay.

Stěžejním autorem podrobeným zkoumání je ovšem, dle mého názoru, Jean Jacques Rousseau. Podle Rousseaua má být žena pasivní a slabá, protože od přírody dostala jen málo fyzické síly. Z toho vyvozuje, že žena má sloužit svým půvabem silnějšímu muži. To je ušlechtilá podstata jejího bytí. Především se spisovatelky dotkl Rousseauův román „Emil“, konkrétně postava Sofie, která je pravým opakem hlavního hrdiny. Tato žena nemá svou vlastní vůli, nemá svobodného ducha. Její existence je závislá na Emilovi a jeho potřebách.¹⁷² Slabé ženství vedené k tomu, aby těšilo, ne se rozvíjelo, sloužilo dobru společnosti, není k užítku ženě, muži, ani celé společnosti.¹⁷³

Jako další příklad uvedu dr. Fordyce. Doktor Fordyce byl presbyteriánský duchovní, který získal popularitu kázáními o normách pro vztahy mladých mužů a dívek. Jeho dílo Mary Wollstonecraft zcela neodsuzuje. Přiznává, že jeho práce obsahuje mnoho správných poznatků. Přesto nedoporučuje jeho četbu, protože píše příliš strojeným slohem. Dr. Fordyce vybízí ženy k ctnosti prostřednictvím lichocením a poklon.

---

¹⁷⁰ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 10-22 s.

¹⁷¹ In: MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890. 134 s.

¹⁷² WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 124-125 s.

¹⁷³ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8. 37 s.

Přemlouvá je ke zbožnosti. Vyzdvihuje hluboký dojem, který vyvolává modlíci se žena, tak podobná andělu. Autorka na to reaguje otázkou. Proč snižovat ženskou důstojnost tím, že je přirovnáme k andělům? Jsou to jen bezvýznamné lichotky.¹⁷⁴

Ve čtvrté části své eseje Virginia radikálně popírá jakoukoli možnost ženské tvorby v šestnáctém století. Pozastavuje se však nad tím, proč se neobjevila nějaká umělkyně o staletí později a otevřeně nevystoupila se svou touhou psát. Ze strachu či nenávisti? Polemizuje o několika autorkách, o jejich dílech, motivech a omezeních. Hovoří o Jane Austenové a její knize *Pýcha a předsudek*, o Charlotte Brontëové a její *Janě Eyrové* a o mnoha dalších. Upozorňuje na lady Winchilsea, šlechtičnu rodem i sňatkem žijící v druhé polovině sedmnáctého století, která psala básně. Z jejích básní je patrný strach, zášť a smutek. Nedává volný průchod svým emocím. Dokonce se povzbuzuje myšlenkou, že to, co píše, nikdy nevyjde tiskem.¹⁷⁵

V následující části se spisovatelka zabývá žijícími autory, především žijícími autorkami. Raduje se nad skutečností, že ženy již nepíšou jen romány, ale i dramata a kritiky, historická díla a životopisy, cestopisy a odborné knihy, knihy o přírodních vědách a ekonomii, práce z filozofie.¹⁷⁶ Rozmlouvá zejména o Mary Carmichaelové. Neznámé dívce píšící svůj román, která nemá čas, peníze ani volnost, a přesto je docela úspěšná. Tato dívka by o sto let později, s vlastním pokojem a finančním zajištěním, napsala velké dílo. Byla by velkou básnířkou.¹⁷⁷

---

¹⁷⁴ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904. 149 s.

¹⁷⁵ WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 267 s.

¹⁷⁶ WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 287 s.

¹⁷⁷ WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 288 s.

Virginia tvrdí, že píšící žena prochází v myšlenkách přes své matky.¹⁷⁸ Ale píšící žena nevyhnutelně prochází i přes své otce. Pouze muži mohou vynechat jednoho ze svých rodičů, neboť dominantní skupina se nemusí zabývat umlčenou.¹⁷⁹ Zmiňuje se o nutnosti každého, kdo píše, nemyslet na své pohlaví. Každé dílo psané s vědomím příslušnosti k mužskému či ženskému pokolení je předem odsouzeno k neúspěchu.¹⁸⁰ Dochází k závěru, že pokud mají ženy psát beletrii nebo básně, potřebují „...*pět set ročně a pokoj se zámkem na dveřích...*“¹⁸¹

Předkládá, že je v zájmu společnosti, aby literární tradice obsahovaly ženský úhel pohledu. Vychází z přesvědčení, že pohled mužů na svět, tedy „jediný“ pohled na svět, není dostatečný k úplnému pochopení světa. Aby to bylo možné, je nutné znát i pohled té „slabé“ poloviny lidstva. Té, která nestojí u moci a která je vychovávána k tomu, aby mocným pouze sloužila. Právě díky tomu, že ženy nejsou zaslepeny mocí, jsou schopné vidět to, co muži nemohou. Až po uvedení odkazu ženského literárního sdělení může být úplně pochopen smysl světa.

Závěrem svého díla vyzývá ženy k tomu, aby psaly různorodé knihy a neostýchaly se žádného námětu či žánru. Aby psaly cestopisy či výzkumné zprávy, životopisy, historii, kritiku, práce filozofické nebo vědecké.¹⁸² Připomíná, čeho všeho už ženy dosáhly (od roku 1866 existují dvě vysoké školy pro ženy, roku 1880 získala žena vlastnické právo a roku

---

¹⁷⁸ OATES-INDRUCHOVÁ, L. Ženská literární tradice a hledání identit: antologie angloamerické feministické literární teorie. 1. vydání. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-69-4. 84 s.

¹⁷⁹ OATES-INDRUCHOVÁ, L. Ženská literární tradice a hledání identit: antologie angloamerické feministické literární teorie. 1. vydání. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-69-4. 165 s.

¹⁸⁰ WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, *Vlastní pokoj* 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 310 s.

¹⁸¹ In: WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, *Vlastní pokoj* 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 311 s.

¹⁸² WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, *Vlastní pokoj* 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 315 s.

1919 právo volební) a čeho by mohly dosáhnout, pokud vytrvají. Každá práce má svou cenu.¹⁸³

Teréza Nováková věnuje jednu celou kapitolu své knihy postavě ženy v moderním dramatu. Z několika článků jsem si vybrala dva autory a jejich hlavní hrdinky. Prvním je Nor Henrik Ibsen a jeho postava Elly Rentheimové. Druhým je Fr. X. Svoboda a jeho Olga Rubešová.

Henrik Ibsen byl často nazýván básníkem žen. Vytvořil řadu dramát plných zajímavých ženských postav. Jednou z nich je i Ella Rentheimová, jedna ze tří zástupkyň slabšího pohlaví v jeho hře „John Gabriel Borkman“. Ella je žena velmi silná a vážná, zároveň velice živá a citlivá. Neustále soupeří se svou setrou Gunhildou. Nováková si klade otázku, zda je Ella určitým symbolem. Dochází k závěru, že je symbolem hned dvakrát. Ibsen byl známý tím, že bojoval za ženy společností odsouzené. Ženy nešťastně zamilované, rozvedené a především staré panny. Postava Elly Rentheimové je „prototypem“ takovéto ženy.¹⁸⁴

Symbolem druhým je Ellino až neskutečně dobré srdce. Přestože je velice krásná, její snoubenec a milenec Borkman si vezme její sestru. Po několika letech Borkman finančně zruinuje celou rodinu. Ella necítí zášť, a přestože jí bylo takto ublíženo, sestře až do konce svých dní finančně vypomáhá. Vychovává jejího syna a učiní ho jediným dědicem svého majetku, a to i přes to že se od ní v dospělosti odvrátil.¹⁸⁵ Podle mého názoru je tedy Ella symbolem odvahy, lásky, odpuštění, ale i utrpení a neuvěřitelné životní síly.

Jako druhého jsem si zvolila českého autora Fr. X. Svobodu a jeho postavu Olgy Rubešové. Dílo nese název „Dívejte se, kudy kráčela!“. Nejprve vyšlo jako článek v časopise, posléze jako kniha a nakonec bylo uvedeno v Národním divadle. Olga je zobrazována jako moderní žena. Chce

---

¹⁸³ WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7. 318 s.

¹⁸⁴ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 147-151 s.

¹⁸⁵ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 151-153 s.

žít podle sebe, podle vlastních morálních zásad, vlastních představ o životě. Je odsuzována, protože nechce vstoupit do manželství. Je totiž umělkyně a chce jako taková vyniknout. Celá společnost i rodina stojí proti ní. Olga nakonec svůj boj prohraje. Podle jedné verze skončí v blázinci, podle jiné spáchá sebevraždu. Autor hlavní hrdinku nelituje, spíše odsuzuje, protože ona sama se vzdala, sama sebe zničila.¹⁸⁶ Svoboda poukazuje na těžké životní postavení žen. Na jejich minimální možnosti budovat si nějakou kariéru. Zachycuje velkou sílu, odhodlání a vytrvalost, kterou musí ženy na rozdíl od mužů mít, aby se prosadily.

---

¹⁸⁶ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek. 174-175 s.

5. ZÁVĚR

Ve své práci jsem se snažila přiblížit čtenáři první vlnu feminismu ve světě i u nás. Prostřednictvím čtyř velkých žurnalistů a představitelů ženského hnutí jsem vyložila některé názory, které byly v době jejich tvorby aktuální. Výpisky myšlenek ze stěžejních děl feministického hnutí jsem chtěla upozornit na hlavní problémy ženské otázky a na velikost a význam nejen těchto spisů, ale i jejich autorů.

K tomuto účelu jsem si vybrala novinářku a první velkou představitelku feminismu Mary Wollstonecraft a její dílo Obrana práv žen, šéfredaktora Londýnského a Westminsterského zpravodaje, velkého zastánce práva žen Johna Stuarta Milla a jeho Poddanství žen, zakladatelku nakladatelství Hogarth Press a stoupenkyni práva žen na tvorbu kvalitní literatury Virginii Woolfovou s její esejí Vlastní pokoj a neméně důležitou dopisovatelku několika ženských časopisů, obhájkyni základních práv pro ženy u nás Terézu Novákovou a knihu Ze ženského hnutí, která je přehledem asi třetiny autorčiných článků s feministickou tematikou.

V první části své práce jsem se zabývala životopisy výše uvedených žurnalistů. Snažila jsem se získat co nejvíce informací o jejich životě. O Teréze Novákové se mi povedlo najít poměrně velké množství zdrojů. Oproti tomu o Mary Wollstonecraft jsem zjistila informací mnohem méně. Přesto doufám, že se mi podařilo přiblížit problémy doby, v níž jednotliví žurnalisté žili i jejich osudy, které měly určitě značný vliv na jejich práci.

Dílo každého z těchto velikánů feministické literatury se vyznačuje svým vlastním pojetím ovlivněným nejen společenskou situací jimi prezentované doby, ale i jejich vlastními životními zkušenostmi. Mary Wollstonecraft žila na počátku první vlny feminismu a její práce obsahuje shrnutí požadavků pro ženy téměř ze všech sfér této problematiky. Její spis byl ovšem příliš pokrokový a ve své době se nedočkal patřičného ocenění. John Stuart Mill se na sklonku svého života stal politikem. Zabýval

se především právem. Ve své funkci bojoval hlavně za volební právo žen. Virginia Woolfová se zaměřovala především na spojení pojmů žena a literatura. Hodnotila současnou literární tvorbu a vyzývala ženy k lepším výkonům. Práce Terézy Novákové, jak už jsem výše uvedla, je výběrem některých jejích článků s feministickou tematikou. V knize se tedy objevují její postřehy z různých období. Například před a po uznání volebního práva žen.

Výběrem několika v dílech prezentovaných a pro mne zajímavých myšlenek jsem chtěla porovnat nejen postřehy a názory mnou zvolených žurnalistů, ale i ducha doby. Shody a rozdíly v jejich pojetí ženské otázky, které byly ovlivněny společenskou situací i sociálním postavením autorů. Má práce je tedy shrnutím myšlenek čtyř žurnalistů a velkých představitelů první vlny feminismu u nás i ve světě. Jedná se spíše o komparaci, neboť vše, co o feminismu mohlo být řečeno, již řečeno bylo.

LITERATURA

- 1/ BÍLEK, K. *Arne Novák (1880-1939): soupis osobního fondu; Teréza Nováková (1853-1912): soupis osobního fondu*. Praha: Literární archiv Památníku národního písemnictví, 1997. ISBN 80-85085-21-6.
- 2/ NEUDORFLOVÁ-LACHMANOVÁ, M. *České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci*. Praha: Janua, 1999. ISBN 902622-2-8.
- 3/ BERÁNKOVÁ, M. – MALEC, K. *Dějiny české žurnalistiky do roku 1945: Stručný přehled*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976.
- 4/ JÍLEK, V. *Dějiny české žurnalistiky od svého počátku do r. 1945*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0576-8.
- 5/ BERÁNKOVÁ, M. *Dějiny československé žurnalistiky: Český periodický tisk do roku 1918*. 1. vydání. Praha: Novinář, 1981.
- 6/ KOPPLOVÁ, B. – KOPPL L. *Dějiny světové žurnalistiky: (Celý svět je v novinách)*. 1. vydání. [Praha]: Novinář, 1989.
- 7/ NOVÁKOVÁ, T. *Děti čistého živého*. 5. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1979.
- 8/ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*. 1. vydání. Praha: SLON, 1998. ISBN 80-85850-67-2.
- 9/ HAUSEROVÁ, E. – OPOČENSKÁ, J. – OSVALDOVÁ, B. *Feminismus mnoha tváří*. [Praha]: [Klub přátel Tvaru], 1994.

- 10/ NAGL-DOCEKAL, H. *Feministická filozofie: výsledky, problémy, perspektivy*. 1. vydání. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-68-7.
- 11/ CUNNINGHAM, M. *Hodiny*. 1. vydání. Praha: Odeon, 2002. ISBN 80-207-1112-0.
- 12/ WOOLFOVÁ, V. *Jak to vidí současník*. 1. vydání. Praha: One Woman Press, 2000. ISBN 80-902443-5-1.
- 13/ BEDNÁŘ, M. – LOUŽEK, M. – HOLMAN, R. *John Stuart Mill: dvě stě let od narození: sborník textů*. 1. vydání. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. ISBN 80-86547-57-4.
- 14/ ZÁMEČNÍK, K. *Knižka o Bystrém. Sv. 4, Byli našimi hosty (Teréza Nováková a Jaroslav Vrchlický v Bystrém)*. Bystré: Obecní úřad, 1994.
- 15/ HILSKÝ, M. *Modernisté: Eliot, Joyce, Woolfová, Lawrence*. 1. vydání. Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-40-8.
- 16/ HAUSEROVÁ, E. *Na koštěti se dá i létat aneb Nemožné ženy dokážou i nemožné*. Praha: Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-108-5.
- 17/ WOLLSTONECRAFTOVÁ, M. *Obrana práv žen*. Praha: Laichter, 1904.
- 18/ BERÁNKOVÁ, M. *Počátky českého novinářství a jeho vývoj v době národního obrození*. 2. vydání. Praha: SPN, 1970.
- 19/ MILL, J. S. *Poddanství žen*. Praha: Časopis českého studentstva, 1890.
- 20/ BERÁNKOVÁ, M. *Přehled českého tisku v druhé polovině 19. století*. 2. vydání. Praha: SPN, 1970.

- 21/ FILIPOWICZ, M. L. *Roditelky národů: z problematiky české a slovenské ženské literární tvorby 2. poloviny 19. století*. 1. vydání. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-728-7.
- 22/ PÁTA, J. *Teréza Nováková: [K odhalení pamětní desky v Litomyšli]*. Praha: b.n., 1928.
- 23/ WOOLFOVÁ, V. *Tři guineje / Vlastní pokoj*. Tři guineje 1. vydání, Vlastní pokoj 2. vydání. [Praha]: One Woman Press, 2000. ISBN 80-86356-02-7.
- 24/ RAITT, S. *Vita and Virginia: The Work and Friendship of V. Sackville-West and Virginia Woolf*. 1st published. Oxford: Clarendon Press, 1993. ISBN 0-19-812277-2.
- 25/ WOOLFOVÁ, V. *Vlastní pokoj*. 1. vydání. Praha: Marie Chřibková, 1998. ISBN 80-902443-3-5.
- 26/ MILL, J. S. *Vlastní životopis*. Praha: Josef Pelcl, 1901.
- 27/ ALBEE, E. *Who's Afraid of Virginia Woolf?*. Harmondsworth: Penguin Books, 1983.
- 28/ NOVÁKOVÁ, T. *Z lidské sonáty: Korespondence*. 1. vydání. Praha: Odeon, 1988.
- 29/ NOVÁKOVÁ, T. *Ze ženského hnutí*. Praha: Josef R. Vilímek.
- 30/ ABRAMSOVÁ, L. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8.

31/ OATES-INDRUCHOVÁ, L. *Ženská literární tradice a hledání identit: antologie angloamerické feministické literární teorie*. 1. vydání. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-86429-69-4.

32/ LIŠKOVÁ, K. – TESAŘOVÁ, J. *Ženská práva jsou lidská práva: sborník přednášek ze semináře*. Brno: Nesehnutí, 2002. ISBN 80-903228-0-8.

WWW STRÁNKY

1/ *Mantex* [online]. c2000-2009, [cit. 2009-06-25]. Dostupné z: <http://www.mantex.co.uk/ou/a319/hogarth_press1.htm>.

2/ *University of Delaware Library* [online]. c2009, poslední revize 15.6.2009 [cit. 2009-06-23]. Dostupné z: <<http://www.lib.udel.edu/ud/spec/exhibits/hogarth/>>.